

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Alar Lükk

FINANTSARUANDLUSE KONTSEPTUAALNE RAAMISTIK

Bakalaureusetöö

Juhendaja: professor Lehte Alver

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Alar Lükk.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 095989

Üliõpilase e-posti aadress: alar.lukk@gmail.com

Juhendaja professor Lehte Alver:

Töö vastab bakalaureusetöös esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. KONTSEPTUAALNE RAAMISTIK	7
1.1. Rakendatavus	7
1.2. Finantsaruandluse eesmärgid	8
1.3. Karakteristikud	10
1.3.1. Fundamentaalsed karakteristikud	11
1.3.2. Teisesed ehk lisatunnused	13
1.4. Finantsaruannete põhielemendid	15
1.5. Finantselementide kajastamine, mõõtmine ning avalikustamine	19
1.5.1. Põhilised eeldused	19
1.5.2. Finantsaruannete koostamise printsiibid	22
1.5.3. Piirangud	27
2. KONTSEPTUAALSETE ALUSTE RAKENDAMINE NING PARENDAMINE	29
2.1. Rakendamine	29
2.2. Parendamine	32
2.3. Muudatused finantsaruandluse kontseptuaalsetes alustes	35
2.3.1. Elemendid	36
2.3.2. Kajastamine ning kajastamise lõpetamine	39
2.3.3. Aruandev üksus	40
2.3.4. Mõõtmine	41
KOKKUVÕTE	44
SUMMARY	47
ALLIKAD	50

ABSTRAKT

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli uurida finantsaruandluse kontseptuaalseid aluseid, kontseptuaalsete aluste olulisust finantsaruannete koostajate ning kasutajate jaoks. Lisaks soovis autor uurida, millised on finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste kitsaskohad ning kuidas on neid kitsaskohti võimalik parandada.

Eesmärgi saavutamiseks andis autor esmalt ülevaate finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste rakendatavusest ning eesmärgist. Lisaks tegi autor ülevaate kontseptuaalsetes alustes fundamentaalsetest karakteristikutest ning lisatunnustest. Töö esimeses osas kirjeldas autor lühidalt finantsaruannete põhielementide olemust ning finantselementide kajastamise, mõõtmise ning avalikustamise põhimõtetest.

Töö teises osas tõi autor näiteid, kuidas kontseptuaalseid aluseid on võimalik rakendada ja millised on kontseptuaalsete aluste kitsaskohad ning kuidas neid kitsaskohti parandada.

Võtmesõnad: finantsaruandlus, kontseptuaalsed alused, finantsaruandluse raamistik, finantsaruannete karakteristikud, finantsaruannete koostamine, raamistiku rakendamine, raamistiku parandamine

SISSEJUHATUS

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida finantsaruandluse kontseptuaalseid aluseid, kontseptuaalsete aluste olulisust finantsaruannete koostajate ning kasutajate jaoks. Lisaks soovib autor uurida, millised on finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste kitsaskohad ning kuidas on neid kitsaskohti võimalik parandada. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste rakendatavusest ning eesmärgist.
2. Mõtestada lahti finantsaruannete fundamentaalsete aluste karakteristikud ning lisatunnused.
3. Kirjeldada finantsaruannete põhielemente ning finantsaruannete põhilisi eeldusi, printsiipe ja piiranguid
4. Võttes aluseks bakalaureusetöö teoreetilises osas käsitletu, näidata kontseptuaalsete aluste rakendamist probleemsituatsioonis.
5. Uurida finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste kitsaskohti ning planeeritavaid muudatusi

Autori hinnangul on teema uurimine vajalik, sest oma igapäevatöös audiitorina on autor kokku puutunud üha enam olukordadega, kus aruannete koostamisel ning esitamisel tekkivaid probleeme tuleb lahendada lähtudes finantsaruandluse kontseptuaalsetest alustest ning sellest, mis on finantsaruannete kasutajate jaoks kõige olulisem. Raamistik on töövahend, mida finantsaruannete koostajatel on võimalik aruannete ettevalmistamiseks ning esitamiseks kasutada. Juhendite ning seadustega pole mõistlike kuludega võimalik finantsaruandlust ülima detailsuseni reguleerida. Lisaks on autori hinnangul finantsaruannete standardid muutunud liiga keeruliseks. Autori hinnangul tuleks standardite loomise asemel keskenduda finantsaruandluse kontseptuaalsetele alustele ning nende rakendamisele.

Käesoleva töö esimeses osas uurib autor põhjalikult finantsaruandluse raamistiku. Esimestes peatükkides uurib autor finantsaruandluse raamistikku rakendamist ning

finantsaruandluse eesmärke. Kolmandas peatükis uurib ning seletab autor finantsaruannete esmaseid ning teiseseid karakteristikuid. Esimese osa viimastes peatükkides kirjeldab autor finantsaruannete põhiliste elementide olemust ning aruannete koostamisel kasutatavaid eeldusi, printsiipe ning piiranguid.

Käesoleva töö teise osa esimeses peatükis näitab autor, kuidas kontseptuaalseid aluseid kasutades on võimalik finantsaruandlusega seotud probleeme lahendada. Mõistmaks finantsaruandluse raamistiku kitsaskohti, on oluline käesolevas bakalaureusetöös käsitleda ka juba tehtud ning planeeritavaid parendusi. Selleks uurib käesoleva töö teise osa kolmandas peatükis autor kontseptuaalsete aluste kitsaskohti ning raamistikus planeeritavaid muudatusi.

Käesoleva töö tulemusena soovib autor lahti mõtestada finantsaruandluse kontseptuaalsed alused ning näidata, kuidas kontseptuaalsetele alustele tuginedes on võimalik finantsaruannetega seotud probleeme lahendada. Edasise uurimistemaatikana saaks uurida, kuidas finantsaruandluse raamistikule tuginedes oleks finantsaruandeid reguleerivaid standardeid võimalik muuta lühemaks ning lihtsamini mõistetavamaks.

Finantsaruandluse raamistik (ingl *Conceptual Framework for Financial Reporting*), mis on käesoleva bakalaureusetöö uurimisobjektiks, on välja antud Rahvusvahelise Raamatupidamise Standardite Nõukogu (IASB – ingl *International Accounting Standards Board*) poolt 2010. aastal.

Käesolev bakalaureusetöö on uurimuslik. See tähendab, et töö lähtub kirjandusallikatest ning keskendub kirjandusallikate läbitöötamisel saadud teadmistest tuletatud järeldustele ning teabele. Teabe hankimiseks on autor kasutanud erialakirjandust ning artikleid finantsarvestuse olemusest. Materjali töötlemisel ning valikul lähtub autor nende asjakohasusest (kui detailselt on kirjeldatud selle bakalaureusetöö jaoks vajalikke kontseptuaalseid aluseid ning nende olemust) ning nende vastavusest IASB poolt välja töötatud finantsaruandluse raamistikule.

Autor tänab siinkohal juhendajat professor Lehte Alverit antud töö kirjutamise ajal osutatud abi ja suuniste eest.

1. KONTSEPTUAALNE RAAMISTIK

1.1. Rakendatavus

Charles T. Horngren on *Journal of Accountancy* artiklis 1981. aastal kirjutanud: „Minu kogemused on mulle palju õpetanud. Üks suurematest on see, et enamikel meist on loomulik tendents ja uskumatu talent töödelda uusi fakte nii, et meie eelmised järeldused jäävad puutumata.“ (1981). Käesoleva töö autori sõnul ilmestab tsiteeritud ütlus ilmekalt seda, mis juhtub, kui finantsarvestuse standardeid koostatakse personaalsetele arusaamadele tuginedes. Sellisel juhul jõutakse samade probleemide korral erisuguste järeldusteni. Selle tulemusena poleks standardid üksteise suhtes järjepidevad ning minevikus tehtud otsused ei anna aimdust tulevikus tehtavatele otsustele. Finantsaruandluse raamistik suurendab finantsaruannete kasutajate arusaamist ja enesekindlust finantsaruandluses. See peaks tõstma ka ettevõtete finantsaruannete võrreldavust. (Kieso et al 2012, 40)

Teiseks on ühtselt arendatud finantsaruandluse raamistik kasulik uute ning tekkivate praktiliste probleemide kiireks lahendamiseks, kasutades raamistikus sõnastatud põhimõtteid. On raske, kui mitte võimatu, IASB-l sellistele juhtumitele koheselt vastata. Samas peavad raamatupidajad üha enam tegelema selliste probleemidega iga päev. Kuidas? Rakendades parimat hinnangut ning finantsaruandluse raamistiku põhimõtteid on võimalik kiirelt jõuda aktsepteeritava lahenduseni. (Ibid.)

Käesoleva töö autori hinnangul on finantsaruandlus ülereguleeritud ning üheks lahenduseks oleks vähendada ülereguleeritust ning liikuda finantsaruandluse aluspõhimõtete laialdasema rakendamise poole.

1.2. Finantsaruandluse eesmärgid

Finantsaruandluse raamistik koosneb kolmest tasemest. Esimesel tasemel kirjeldatakse finantsaruandluse eesmärki. Rahvusvahelised standardid, mis tuginevad IASB finantsaruandluse raamistikule, peaksid tagama arusaadavad ning kasulikud finantsaruanded. Teise taseme moodustavad kvalitatiivsed omadused ning finantsaruannete elemendid (varaobjektid, kohustised jne). Viimasel tasemel on mõõtmise, kajastamise ning avalikustamise põhimõtted, mille hulka kuuluvad raamatupidamise eeldused, printsiibid ning piirangud. Viimased kirjeldavad tänapäeva finantsaruandluse keskkonda. (Kieso et al 2012, 42). Näiteks kasutatakse neid Eesti Heas raamatupidamistavas: Raamatupidamise seaduse §16 on toodud raamatupidamise aastaaruande koostamise 10 alusprintsiipi, mida käesolevas töös uuritakse lähemalt hilisemates peatükkides.

Finantsaruandluse eesmärk moodustab finantsaruandluse raamistiku vundamendi. Raamistiku teised aspektid lähtuvad selle eesmärgist. Rahvusvaheliste arvestusstandardite raamistiku eesmärk on olemasolevatele ning potentsiaalsetele investoritele, võlausaldajatele või teistele kreditoritele (lihtsustamiseks nimetab autor edaspidi kõiki finantsaruannete kasutajaid *aruannete kasutajateks*) anda majandusüksuse kohta informatsiooni, mis on otsuste tegemisel abiks (Conceptual framework: Objectives ...). Need otsused puudutavad omakapitali- ja võlainstrumentide ostmist, müümist või hoidmist ja laenu või muu krediidi pakkumist või tasumist (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB2). Investorite, laenuandjate ja teiste võlausaldajate tagasimaksete ootused sõltuvad nende hinnangust ettevõttesse laekuva raha suurusele, ajastusele ning raha laekumise kindlusele (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB3). Seetõttu vajavad olemasolevad või potentsiaalsed investorid, laenuandjad või teised võlausaldajad informatsiooni, mis aitaks neil hinnata väljavaateid ettevõtte raha puhaslaekumisele (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB3). Raha laekumise hindamiseks vajavad aruannete kasutajad informatsiooni ettevõtte ressursside ja nendele seatud nõuete kohta ning kui tõhusalt on ettevõtte juhtkond ning nõukogu suutnud rakendada oma vastutust neid ressursse kasutada (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB4). Teisisõnu peab ettevõtte raamatupidamise aastaaruanne vastama küsimusele „Kuidas sellel ettevõttel läheb?“

Rahvusvaheliste arvestusstandardide raamistikus on raamatupidamise aastaaruande eesmärgina toodud välja ka see, et paljudel investoritel, laenuandjatel ning muudel võlausaldajatel pole õigust nõuda informatsiooni otse ettevõttelt ning seetõttu peavad nad toetuma üldotstarbelistele finantsaruannetele, et sealt vajalikku finantsinformatsiooni saada. Sellest lähtuvalt on nad raamatupidamise aastaaruannete peamised kasutajad (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB5). Samas ei anna raamatupidamise aastaaruanded olemasolevatele ning potentsiaalsetele investoritele, laenuandjatele ning muudele võlausaldajatele kogu informatsiooni, mida nad vajavad (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, OB6). Aruannete kasutajad võivad otsuste tegemisel arvesse võtta ka muud informatsiooni, näiteks üldiseid majandusnäitajaid ning ootusi, poliitilisi sündmusi ning sektori väljavaateid (Ibid.).

Üldotstarbeliste finantsaruannete põhieesmärk on investoritele või võlausaldajatele anda informatsiooni, mis on kasulik näiteks investeeringute või laenude andmise üle otsustamisel. Sama kehtib ka teiste finantsaruannetest huvitatud kasutajate puhul – eesmärk on edastada tarbijatele informatsiooni, mida otsuste langetamiseks või arusaamade kujundamiseks vaja võib minna. Potentsiaalseid laenuandjad huvitab, kas ettevõttele laenu andes on see hiljem võimalik tagasi saada. Samas huvitab investoreid investeeringust saadav potentsiaalne kasu. Informatsioon, mis investoritele või võlausaldajatele annab neile vajalikku teavet, on näiteks tulevane rahakäive: raha laekumise ning väljamakse aeg ja kindlus, või ka ebakindlus. Finantsaruandluse kontseptuaalses raamistikus sõnastatud ning eelnevas peatükis mainitud eesmärkidest soovib käesoleva töö autor rõhutada otsustuskasulikkust (ingl *decision-usefulness*). Kasulikkus otsustamisel on finantsaruandluse üks põhieesmärk. Otsustuskasulikkusest peaks finantsaruannete koostamisel ja esitamisel lähtuma. Aruannetes sisalduv informatsioon on mõeldud infovajaduste rahuldamiseks finantsotsuste tegemisel. Ilma otsustuskasulikkuseta pole finantsaruannetes esitatud info oluline otsuste tegemisel ning seega muutub esitatud info kasutuks selle põhitarbijatele – olemasolevatele ning potentsiaalsetele investoritele, laenuandjatele ning muudele võlausaldajatele.

Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses on piiritletud raamatupidamise aastaaruande eesmärki järgmiselt: „raamatupidamise aastaaruande eesmärk on anda õige ja õiglane ülevaaderaamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.“ (Raamatupidamise seadus, §15 lg 1)

Raamatupidamisaruandeid koostades antakse informatsiooni kasutajatele üldist informatsiooni. Seejuures lähtutakse kulu-kasulikkuse põhimõttest. See tähendab, et aruannete koostamiseks tehtavad kulud ei tohiks ületada nendest saadavat kasu. Lisaks eeldatakse, et informatsiooni kasutajatel on olemas põhiteadmised saamaks aru finantsaruannetes peituvast informatsioonist. See eeldus pole küll finantsaruandluse seisukohalt oluline, kuid on oluline järelduste ning tulemuste interpreteerimisel. Näiteks avaldas Äripäev 17.04.2013 artikli AS Tere väidetavatest raamatupidamistrikkidest. Tegelikuses puudus artikli koostanud ajakirjanikul piisav pädevus tõlgendamaks aruandes sisalduvat informatsiooni. Mõni aeg hiljem avaldas Äripäev Ernst & Young-i auditi osakonna partneri Ivar Kiigemägi täpsustava arvamuseartikli, kus Ivar Kiigemägi kirjutab järgmist: „Äripäeva artiklis AS Tere väidetavatest raamatupidamistrikkidest 17.04 tekitab segadust kasumi ja koondkasumi mõistete erinevus“ (2012). Sellepärast on aruanded koostatud teatava detailsusega – eeldatakse, et informatsiooni kasutajad mõistavad informatsiooni sisu.

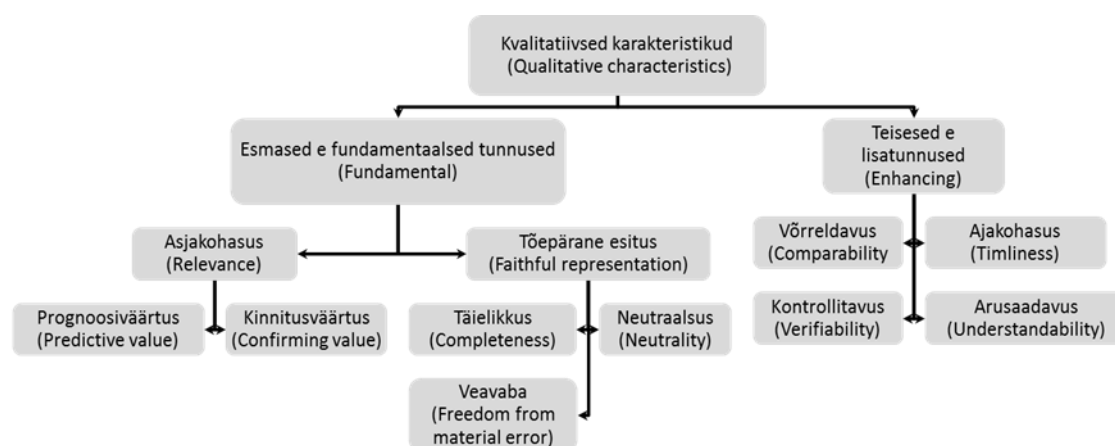
1.3. Karakteristikud

Finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste esimene tase, eesmärgid, on seotud aruandluse ülesannete ning otstarbega, samas kui viimasel tasemel on kirjeldatud viisid, kuidas neid rakendada. Ühendamaks raamatupidamise aastaaruande koostamise eeldusi, printsiipe ja piiranguid finantsaruandluse eesmärkidega, on vaja teatud kvalitatiivseid karakteristikuid. Need karakteristikud annavad finantsaruandluse kontseptuaalsele raamistikule kvalitatiivse omaduse. See tähendab, et tegemist on omadusega, mis teevad finantsaruannete info tarbijale kasulikuks (Alver 2012, 24). Kui eesmärgid vastavad küsimusele „Miks?“ ning finantsaruandluse raamistiku viimase taseme eeldused, printsiibid ja piirangud küsimusele „Kuidas“, siis kvalitatiivsete karakteristikutega need kaks küsimust ühendatakse (Kieso et al 2012, 43).

Käesoleva töö autori hinnangul on raamistiku teises tasemes kirjeldatud karakteristikutel oluline roll. Karakteristikud on põhimõtted, mida rakendades on võimalik täita finantsaruanne eesmäärke.

1.3.1. Fundamentaalsed karakteristikud

Raamatupidajad puutuvad finantsaruannete koostamisel kokku mitmesuguste küsimustega. Näiteks kas kajastada varaobjekte selles väärtuses, mis nende omandamiseks tehti, või väärtuses, millega on turul neid võimalik realiseerida. Õige meetodi valimisel tuleb valida väärtus, mis pakub otsustamiseks kõige kasulikumat informatsiooni (otsustuskasulikkus). IASB on identifitseerinud kvalitatiivsed karakteristikud, mis otsuste tegemiseks aitavad eristada kasulikku informatsiooni vähem kasulikust informatsioonist. Karakteristikutele lisaks identifitseeris IASB piirangud, mis samuti kuuluvad finantsaruandluse kontseptuaalsesse raamistikku (lähemalt käsitleb autor neid järgnevatel peatükkides). Eelnevalt mainitud kvalitatiivsed väärtused ning piirangud on loodud kindla hierarhilise struktuuriga. See tähendab, et tagamaks kasuliku informatsiooni esitamise probleemsetes olukordades on eristatud olulisemad omadused vähemolulisematest. Ülevaate kvalitatiivsete väärtuste hierarhilisusest annab Joonis 1.

Joonis 1. Kvalitatiivsed karakteristikud.

Allikas: (Alver 2012, 25)

Jooniselt on näha, et kvalitatiivsed karakteristikud on kas fundamentaalsed või kvaliteeti parendavad, sõltuvalt sellest, kuidas nad mõjutavad informatsiooni kasulikkust otsustamisel. Iga kvalitatiivne tunnus aitab parendada finantsaruannetes sisalduva informatsiooni kasulikkust otsustamisel, hoolimata nende klassifikatsioonist. Samas on finantsinformatsiooni kajastamine piiratud kahe finantsaruandluse piirangu poolt – kulu ja olulisus.

Kõige olulisemateks tunnusteks, millele aruanded vastama peavad, on asjakohasus ning tõepärane esitamine. Asjakohasus ning tõepärane esitamine tagavad kasulike otsuste tegemise võimaluse. Eelnevalt märkis autor, et IASB on identifitseerinud kvalitatiivsed karakteristikud, mis otsuste tegemiseks aitavad eristada kasulikku informatsiooni vähem kasulikust informatsioonist. Asjakohasus ning tõepärane esitus on need tunnused, mis aitavad määrata otsustuskasulikkust. Tuleb valida alternatiiv, mis on asjakohasem ning kajastab sündmust, tehingut või olukorda kõige tõepärasemalt.

Selleks, et informatsioon oleks asjakohane, peab üldotstarbelises aruandes sisalduv informatsioon olema võimeline muutma otsuseid. Informatsioon, mis pole tähtis otsuste tegemisel või arusaama loomiseks, pole üldotstarbeliste aruannete põhiliste kasutajate – investorite, laenuandjate või muude võlausaldajate jaoks enam kasulik (Kieso et al 2012, 44). Asjakohane informatsioon annab võimaluse määrata mineviku ning oleviku põhjal sündmuste lõplikku tulemust. See tähendab, et olulisuse kriteeriumil on ka prognoosiväärtus. Olulised andmed aitavad kinnitada või ümber lükata juba minevikus tehtud oletusi. Kui näiteks IBM esitab oma raamatupidamise aastaaruande, siis see kinnitab või muudab ootusi, mis on eelnevalt tehtud. Järelikult on prognoosiväärtus ning kinnitusväärtus omavahel seotud (Kieso et al 2012, 45). Seega on asjakohane informatsioon nii prognoosi- kui ka kinnitusväärtusega.

Teine oluline kvalitatiivne tunnus, millele üldotstarbelised aruanded vastama peavad, on tõepärase teabe esitamine. Selleks, et informatsioon oleks kasulik, ei piisa ainult asjakohasusest. Informatsioon peab lisaks tõepäraselt esitama nähtust, mida ta püüab seletada. Tõepärane esitus tähendab, et finantstulemused, finantsseis ja selgitavad kirjeldused kattuvad tegelikkusega. Tõepärane esitus on vajalik, sest enamikel kasutajal pole ei aega ega ka oskusi, et kontrollida info vastavust tegelikkusele. Informatsioon on tõepärane, kui ta on täielik, neutraalne ja veatu. (Conceptual Framework for Financial Reporting, Deloitte)

Täielikkus tähendab kogu tõepäraseks esitamiseks vajaliku informatsiooni avaldamist. Väljajätmine võib põhjustada seda, et informatsioon on väär või eksitav ning seetõttu mittevajalik aruannete kasutajatele (Ibid.). Kui ükskõik milline ettevõtte näitaks müüdüd toodangu kulu 40 miljoni asemel 30 miljonit, siis pole avaldatud andmed enam tõepärased. Tõepärasuse kriteeriumi mittetäitmisel pole investoritelt ega võlausaldajatel enam soovi otsuseid teha ning finantsaruandes avaldatud informatsioon ei täida enam kõige olulisemat tingimust – kasulikkust otsustamisel.

Mõjutustevabad andmed on arvulised või kirjeldused, kus pole püütud arvestada mingi kindla osapoole (näiteks omanike) huvisid. Info peab põhinema tegelikkusel ning olema vaba kallutustest mingi osapoole kasuks, säilitamaks usaldusväärset kõigi üldotstarbeliste aruannete kasutajate jaoks (Ibid.). Aruannetes peab avalikustama kõik olulised pooleliolevad kohtuprotsessid, isegi kui varaobjektides või kohustistes need ei sisaldu. Kajastamata oluline kohtuprotsess ei pruugi juhtkonna hinnangul olla olulise mõjuga ettevõtte tulemuste ning finantsseisundi kajastamisele, kuid aruannete tarbijaid võib see otsuste tegemisel mõjutada.

Neutraalsust on palju kritiseeritud. Põhjuseks on standardite soovimatud majanduslikud efektid ettevõttele. Kuid minnes tagasi finantsaruannete eesmärkide juurde, tuleb meeles pidada, miks aruandeid üldse koostatakse – üldotstarbelised aruanded on mõeldud potentsiaalsetele või olemasolevatele investoritele, laenuandjatele või muudele võlausaldajatele aruandeüksuse kohta finantsinfo andmiseks. Standardid, mis ei nõua neutraalsust, annavad võimaluse investorite või laenuandjate otsuseid kallutada. Investorid, kes pole teadlikud näiteks mingist käimasolevast olulisest kohtuasjast, võivad teha otsuse, mida muidu tehtud poleks. Ilma neutraalsuseta poleks finantsaruanded tõepärased ning potentsiaalsete ja olemasolevate investorite ning laenuandjate jaoks kaotaksid üldotstarbelised aruanded oma kasulikkuse. (Kieso et al 2012, 45).

Ilma vigadeta informatsioon esitab tõepärasemalt nähtust, mida ta taotleb kajastada. Kui aruandeüksusel peaks vea tõttu mingi laen kajastamata jääma, siis see oleks huvitatud osapooli valesi informeeriv ning ei annaks tõest ülevaadet finantstulemustest. Kuid tõepärane esitus ei tähenda vigade täielikku puudumist. Seda sellepärast, et enamik finantsaruandeid sisaldavad mitmesuguseid hinnanguid, mis on omakorda seotud juhtkonna hinnangutega. Näiteks tuleb Eesti Hea raamatupidamistava järgi bilansipäeval hinnata alla korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud finantsvara eeldatavasti tulevikus laekuvate maksete nüüdisväärtuseni (RTJ 3, § 23). Väärtuse langusest tulenevaid allahindlusi kajastatakse kasumiaruandes kuluna (RTJ 3, § 24). Samamoodi nõuab depretsatsioonikulu põhivara kasuliku eluea hindamist.

1.3.2. Teised ehk lisatunnused

Oletame näiteks, et investoritel on vaba raha ning neil on ka kindel valdkond, kuhu nad soovivad investeerida. Sellisel juhul valitaks alternatiivid, mida üksteisega võrdlema hakata. Aruandeüksuste võrdlemiseks peaks need üksteisega võrreldavad olema. Järelikult on

otsuse tegemiseks vaja, et vaadeldavad aruanded oleks võrreldavad. Lisaks on oluline, et aruandeüksuse finantsaruannete koostamiseks on kasutatud samu meetodeid. Sellisel juhul on aruandeüksuse finantsaruanded võrreldavad. Järjepidevus ei tähenda, et ettevõtteid ei tohiks arvestuspõhimõtteid muuta. Vastupidi – kui mingi teise arvestuspõhimõtte kasutamisel kajastatakse informatsiooni tõepärasemalt, siis arvestades info esitamisega seotud kulusid (ingl *cost constraint*) ning olulisuspõhimõtet (ingl *materiality constraint*) peaks uued arvestuspõhimõtted kasutusele võtma. Seejuures tuleks hinnata ega muudatused pole tagasiulatuva mõjuga: finantsaruandesse tuleks märkida muudatuste mõju ja ulatus.

Järgmiseks lisatunnuseks on ajakohasus. Võtame näiteks eelnevalt mainitud IBM-i majandusaasta aruande avalikustamise. Nimelt on IBM-i aktsiad kaubeldavad aktsiaturul. Aktsionärid, kui ühed üldotstarbeliste finantsaruannete kasutajad, on huvitatud IBM-i majandusaasta tulemuste võimalikult vara esitamisest. Majandusaasta aruandes sisalduv finantsinfo kinnitab või lükkab ümber aktsionäride ootusi. Lisaks mõjutab majandusaasta aruandes sisalduv finantsinfo IBM-i aktsionäride tulevikus tehtavaid otsuseid. Juhul, kui majandusaasta aruanne avalikustatakse neli, viis või isegi kuus kuud hiljem, ei pruugi aruanne otsustamise seisukohalt kasulik olla. Järelikult on ka ajakohasus tähtis – finantsaruandluse raamistiku järgi tuleks informatsioon teha kättesaadavaks siis, kui see on veel kasulik otsuste tegemisel. Üldiselt, mida vanem on informatsioon, seda vähem kasulik see on (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, QC29). Näiteks Äriseadustikus paragrahvis 179 lõikes 4 on sätestatud, et juhatus esitab majandusaasta aruande 6 kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemist (Äriseadustik). Samas ei pruugi 6 kuud hiljem esitatud aruanne enam potentsiaalsetele või olemasolevatele investoritele, laenuandjatele või muudele võlausaldajatele enam otsuste tegemisel kasulik olla.

Kuidas tagada seda, et finantsaudiitoril oleks võimalik teostada auditiprotseduure veendumaks esitatud finantsandmete tõepärasuses? Selleks tuleb finantsandmed kajastada ning esitada selliselt, et nad oleksid kontrollitavad. Finantsaruandluse raamistiku järgi tähendab kontrollitavus, et teadlikud ning sõltumatud jälgijad võiksid jõuda konsensusele, kuigi mitte täielikule kokkuleppele, et mingi kujutamine on tõepärane (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, QC26). Tõepäraselt avaldatud finantsandmed kajastavad arve, mis esitavad tegelikkuses aset leidnut.

Viimaseks lisatunnuseks on arusaadavus. Informatsiooni klassifitseerimine, iseloomustamine ja esitamine selgelt ning sisutihedalt teeb selle arusaadavaks (Conceptual

Framework for Financial Reporting 2010 IASB, QC30). Arusaadavus lubab mõistlikult informeeritud kasutajatel näha informatsiooni olulisust (Kieso et al 2012, 47). Selleks, et aruannetes esitatav informatsioon oleks otsuste tegemisel kasulik, peab informatsioon olema arusaadav. Siinkohal on sobilik tulla tagasi IBM-i aruande näite juurde. Sarnaselt majandusaasta aruandele peaks ka kvartaliaruandes olema avalikustatud asjakohane ning tõetruu informatsioon, et olla kasulik otsuste tegemisel. Oletame näiteks, et IBM avaldab kvartaliaruande, mille järgi mõned aktsionärid otsustavad oma aktsiad müüa. Teised ei mõista vahearuande sisu ja olulisust ning on aasta lõpus üllatunud, kui IBM teatab väiksemate dividendi maksmist ja aktsiate väärtus langeb. Seetõttu, olgugi et vahearuandes avalikustatud informatsioon oli oluline ja usaldusväärne, oli see informatsioon kasutu neile, kes seda ei mõistnud (Kieso et al 2012, 47). Siinkohal soovib käesoleva töö autor juhtida tähelepanu varasemalt mainitud eeldustele – nimelt eeldatakse finantsaruannete kasutajatelt piisavaid finantsalaseid teadmisi, mis võimaldaksid neil aruannetes sisalduvast finantsinfost aru saada. Informatsioon, mis on oluline ning tõeselt esitatud, ei tohiks aruandest välja jätta selle tõttu, et see on liiga keeruline või raske ilma kõrvalise abita mõista (Ibid.).

Üldotstarbelised aruanded, mille koostamisel on kasutatud teatud üldmetodoloogilisi ja erialalis-metodoloogilisi printsiipe, on üksteisega võrreldavad. Potentsiaalsetel või olemasolevatel investoritel, laenuandjatel või muudel võlausaldajatel on alternatiivide vahel valimisel võimalik võrrelda finantsaruannetes sisalduvat finantsinfot ning leitud info põhjal teha järeldusi.

1.4. Finantsaruannete põhielemendid

Eelnevates alapeatükkides kirjeldati finantsaruannete koostamise ja esitamise eesmäärke. Lisaks kirjeldati, millised infoliigid on kõige kasulikumad olemasolevatele ja potentsiaalsetele investoritele, võlausaldajatele ja teistele kreditoridele otsuste langetamiseks. Ühendamaks finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku „Kuidas?“ ning „Miks?“ küsimusi ei piisa ainult finantsaruandluse eesmärkide ning kasulike otsuste tegemiseks vajalike infoliikide teadmisest. Tähtis aspekt teoreetiliste struktuuride arendamisel on selle põhiliste elementide kogu või definitsioonid. Finantsarvestuses kasutatakse palju eri ning spetsiifiliste tähendustega mõisteid. Need mõisted moodustavad äritegevuse keele või raamatupidamise erikeele (Ibid.).

Sellisteks elementideks on näiteks varaobjektid, kohustised ja omakapital. Mis on ettevõtte varaobjekt? Kas see on midagi, mida me valdame? Kui jah, siis kas me saame näiteks öelda, et kõiki liisitud objektid tuleks kajastada bilansis? Kas ettevõtte varaobjektiks saab lugeda miskit, mida ettevõttel on õigus kasutada näiteks tulu teenimisel? Kas sellisel juhul saab ettevõttes töötavaid inimesi bilansis kajastada varaobjektidena? Selliste küsimuste lahendamiseks on vaja täpselt defineerida finantsaruannete elemendid (Ibid.). Järgmistes lõikudes käsitleb autor finantsaruannete kahte põhielementi ning nende seoseid teiste elementidega. Kirjeldatavateks elementideks on varaobjekt ja kohustis.

Finantsaruandluse raamistiku järgi on varaobjekt möödunud sündmuste tulemusel ettevõtte valitseva mõju all olev ressurss, millest loodetakse tulevikus majanduslikku kasu saada (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.4). Kohustis on momendi kohustus, mis on tekkinud möödunud sündmustest ning mille hüvitamisega arvatakse kaasnevat ettevõttele majanduslikult kasulike ressursside väljaminek (Ibid.). IASB finantsaruandluse raamistikus märgitakse, et eeltoodud definitsioonid määravad küll ära varaobjekti ja kohustise olulised tunnused, kuid ei täpsusta kriteeriume, mille täitmine on vajalik varaobjekti ja kohustise kajastamiseks raamatupidamisbilansis (Ibid.). Küll on finantsaruandluse raamistiku peatükis 4.38 toodud kindlad kriteeriumid, mis on vajalikud objekti elemendina kajastamiseks: kui on tõenäoline, et objektiga seostatud majanduslik kasu liigub ettevõttesse või ettevõttest välja ning tal on soetusmaksumus või väärtus, mida saab usaldusväärsetl mõõta (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.38).

Hinnates objekti vastavust varaobjekti või kohustise definitsioonile tuleb pöörata tähelepanu selle sisule ja majanduslikule tegelikkusele ja mitte üksnes juriidilisele vormile. Näiteks kapitalirendi (ingl *finance lease*) puhul nii sisu kui majanduslik tegelikkus on see, et liisinguvõtja omandab liisitud vara üle valitseva mõju ning tasuks selle õiguse eest võtab ta kohustuse maksta kokkulepitud tasu. Seetõttu vastab kapitaalrentimine varaobjekti ning kohustise definitsioonile ning objekt kajastatakse liisinguvõtja raamatupidamisbilansis nii varaobjekti kui kohustisena. (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.6)

RTJ 1-s on §11-s kirjutatud järgmist: “Varaobjekt võib, kuid ei pruugi omada materiaalsel vormi. Varaobjektiks võib olla näiteks ettevõtte poolt omatav või muul viisil kontrollitav materiaalne ese, tegevuslitsents või lepinguline õigus saada teiselt osapoolelt raha või muid varaobjekte. Varaobjektide kajastamisel bilansis tuleb lähtuda sisulisest kontrollist, mitte ainult juriidilisest kuuluvusest. Kuigi üldjuhul sisuline kontroll varaobjektide üle ühtib

nende juriidilise kuuluvusega, ei pruugi see alati nii olla. Näiteks kapitalirendilepingute puhul võib varaobjekt juriidiliselt kuuluda rendileandjale, kuid kuna suurema osa varaobjekti kasulikust elueast on see rentniku valduses, kajastatakse seda rentniku bilansis. Sisulise kontrolli määramisel on olulise tähtsusega asjaolu, kellele langeb valdav osa varaobjektiga seotud majanduslikust kasust ja kes kannab valdava osa varaobjektiga seotud riskidest. Võime tekitada majanduslikku kasu tähendab võimet suurendada raha ja raha ekvivalentide juurdevoolu ettevõttesse või vähendada raha ja raha ekvivalentide äravoolu ettevõtetest. Varaobjekti kajastatakse raamatupidamiskohustuslase bilansis ainult juhul, kui on tõenäoline, et see osaleb tulevikus majandusliku kasu tekitamisel (mitte äriühingutest raamatupidamiskohustuslaste puhul muude neile seatud eesmärkide täitmisel). Juhul kui teatud objekt võib osaleda majandusliku kasu tekitamisel või muude eesmärkide täitmisel, kuid selleks puudub piisav kindlus, kajastatakse seda bilansiväliselt kui tingimuslikku varaobjekti. Bilansis kajastatakse ainult selliseid varaobjekte, mille soetusmaksumus või muu bilansis kajastamise aluseks olev väärtus on usaldusväärset määratletav.“ (RTJ 1, § 11-16)

Kohustiste kohta on RTJ 1-s kirjutatud järgmist: „Kohustis on raamatupidamiskohustuslasel lasuv võlg, mis on tekkinud minevikus toimunud sündmuste tagajärjel ja millest vabanemine nõuab eeldatavasti tulevikus ressurssidest loobumist. Kohustist kajastatakse bilansis juhul, kui sellest tulenevalt on ettevõtte sunnitud tegutsema viisil, mis nõuab eeldatavasti tulevikus potentsiaalset majanduslikku kasu tekitavatest ressurssidest loobumist. Kohustise rahuldamiseks võib ettevõtte olla sunnitud näiteks tasuma raha või raha ekvivalente, osutama teatud teenust või loobuma teatud varaobjektist. Enamik kohustisi tulenevad juriidilistest kokkulepetest (nn. juriidilised kohustised). Teatud juhtudel võivad kohustised tuleneda ka ettevõtte eeldatavast äripraktikast ja soovist säilitada oma klientidega, töötajatega, võlausaldajatega ja teiste äripartneritega häid ärisuhteid (nn. faktilised kohustised). Näiteks juhul, kui ettevõtte äripraktika on vahetada teatud perioodi jooksul tasuta välja kõik defektiga tooted, kajastab ettevõtte sellisest äripraktikast tulenevat faktilist kohustist oma bilansis, sõltumata sellest, kas tal lasub selliseks käitumiseks juriidiline kohustus või mitte. Bilansis kajastatakse ainult selliseid kohustisi, mille rahuldamiseks vajalik summa on usaldusväärset määratletav.“ (RTJ 1, § 17-20)

Finantsaruandluse raamistiku ja RTJ- ning ka Raamatupidamise seaduses kirjeldatud varaobjektide mõisted tunduvad esmapilgul sarnased, kuid tegelikult on tegemist sisult erinevate mõistetega. Raamatupidamise seaduse järgi on varaobjekt

raamatupidamiskohuslasele kuuluv rahaliselt hinnatav asi või õigus. RTJ-is on varaobjekti kirjeldatud kui raamatupidamiskohuslase poolt kontrollitavat ressursi (asi või õigus). Finantsaruandluse raamistikus on varaobjekti kirjeldatud kui möödunud sündmuste tulemusel ettevõtte valitseva mõju all olev ressurss, millest loodetakse tulevikus majanduslikku kasu saada. On kerge märgata, et raamatupidamisseaduses toodud mõiste on täiesti erinev IASB raamistikus sätestatust. Erinevuseks on näiteks RTJ-s kirjeldatud kontrolli mõiste ning finantsaruandluse raamistikus kirjeldatud valitsev mõju. RTJ-s kasutad kontrolli mõiste on tekkinud ingliskeelsest sõnast *control*, mis mitte ei tähenda kontrolli, vaid valitsevat mõju. Raamatupidamisseaduses, RTJ-s ning IASB raamistikus on erinevalt defineeritud ka kohustise (kohustuse) mõistet. Raamatupidamisseaduse järgi on kohustis (kohustus) raamatupidamiskohuslasel lasuv rahaliselt hinnatav võlg. RTJ-i järgi on kohustis (kohustus) raamatupidamiskohuslasel lasuv võlg, mis on tekkinud minevikus toimunud sündmuste tagajärjel ja millest vabanemine nõuab eeldatavasti tulevikus ressurssidest loobumist. IASB raamistiku järgi on kohustis momendi kohustus, mis on tekkinud möödunud sündmustest ja mille hüvitamisega arvatakse kaasnevat ettevõttele majanduslikust kasulike ressursside (ettevõttest) väljaminek. (J. Alver, 2003)

Käesoleva peatüki teises lõigus märkis autor, et keskendub pikemalt ainult kahele finantsaruandluse raamistikus kirjeldatud elemendile (varaobjekt ning kohustis) ning nende seostele teiste elementidega. Finantsaruandluse raamistiku IV peatüki punktis 4.2 on nimetatud veel kolm elementi: omakapital ning tulu ja kulu (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.2). Elementide esimeses grupis (varaobjektid, kohustised ning omakapital) kirjeldatakse ressursside hulka ning nõudeid (ka omanike nõudeid) neile ressurssidele teatud ajahetkel. Teised elemendid (tulu ning kulu) kirjeldavad tehinguid, sündmusi ja asjaolusid, mis on ettevõtet mõjutanud mingi perioodi jooksul (üldiselt kahe majandusaastaaruande vahelisel perioodil). Esimese grupi elemente mõjutavad teise klassi elemendid, milles toimunud muutused kumuleeruvad lõpuks esimeses klassis. See tähendab, et aruande elemendid on üksteisega tugevas seoses.

Finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku teisel tasemel kirjeldatakse, millised infoliigid on otsuste tegemiseks kasulikud. Lisaks on defineeritud põhielemendid kirjeldamiseks ettevõtte finantsseisu mingil ajahetkel ning muutusi võrreldes viimase finantsaruandega. Finantsaruannete kasutajatele on kõige olulisemaks väärtuseks kasulikkus, mis tagatakse läbi asjakohasuse ning tõepärase kajastamise. Neid põhimõtteid peaks

rakendama kõikide bilansikirjete kajastamisel (varaobjektid, kohustised, omakapital) tagamaks finantsaruannete otsustuskasulikkuse.

1.5. Finantselementide kajastamine, mõõtmine ning avalikustamine

Finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku esimese taseme eesmärkide rakendamiseks on teatud põhimõtted. Nende põhimõtetega vastatakse küsimusele „Kuidas?“ ehk antakse juba täpsemaid juhiseid, kuidas tagada finantsarvestuse eesmärkide täitmist. Nende põhimõtetega selgitatakse, kuidas ja millal üldse elemente või sündmusi kajastada, mõõta ja lõpuks üldotstarbelistes aruannetes potentsiaalsetele või olemasolevatele investoritele, laenuandjatele või muudele kreditoridele avalikustada. Selleks, et mingit sündmust või tehingut kajastada, peab see vastama finantsarvestuse elemendi tunnustele ja peab olema usaldusväärset mõõdetav. Eeldused, printsiibid ja piirangud on põhimõtted, mille järgi kajastada, mõõta ja avalikustada finantstehinguid ja elemente. Näiteks on Eesti Heas raamatupidamistavas kirjeldatud raamatupidamise aastaaruande koostamise kümme alusprintsiipi (Raamatupidamise seadus, § 16). Eeldusi, printsiipe ja piiranguid saab kasutada vastuoluliste finantsaruandluse probleemide lahendamiseks.

1.5.1. Põhilised eeldused

Finantsarvestus põhineb viiel eeldusel: majandusüksuse, jätkuvuse, monetaarsuse, perioodilisuse ning tekkepõhisuse eeldus. Majandusüksuse kontsept tähendab seda, et majandusüksus eksisteerib iseenda huvides, lahus selle omanike, kreditoride, töötajaskonna, klientide ja teiste majandusüksuste huvidest (J. Alver, L. Alver 2011b). Majandusüksuse kontseptiga eraldatakse majandusüksust sellega seotud isikutest. Kui poleks võimalik eristada toimunud sündmusi, siis ei eksisteeriks ka baasi raamatupidamisele. Kuid majandusüksuse printsiip ei tähenda seda, et eristada ei tohi juriidilise isikus sees toimunud sündmusi. Kui me otsustame defineerida raamatupidamiskohustuslasena mõne allüksuse või filiaali, või näiteks mingi majandusharu, siis ei käi see tegelikult majandusüksuse eelduse vastu. Majandusüksusena saab käsitleda ka kontserni, sest kuigi emaettevõtte ja tütarettevõtted majandus kui majandusüksus ei eksisteeri, tuleb emaettevõttel ikkagi koostada konsolideeritud aruanded (Ibid.). Siinkohal soovib autor tuletada meelde, et finantsaruandluse

eesmärk on anda informatsiooni, mis oleks kasulik otsuste tegemisel. Kui otsuse tegemiseks on vaja eristada eraldi mingi ettevõtte filiaal, siis tuleks seda ka teha. Sama kehtib ka emaetevõtte ning tütaretevõtete aruannete konsolideerimisel.

Järgmiseks põhimõtteks on jätkuvuseeldus. Finantsaruandluse raamistikus on jätkuvuseeldust (ingl *going concern assumption*) kirjeldatud kui eeldust, et ettevõtte on jätkuvalt tegutsev ja jätkab lähitulevikus tegutsemist. (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.1). Selle põhimõtte puhul eeldatakse, et ettevõtte majandustegevus on pikaajaline. Olgugi, et ettevõtete pankrotistumine on igapäevane sündmus, on ettevõtete eluead siiski üpriski pikad. Kui mingi hetk peakski ettevõtte juhtkond otsustama ettevõtte tegevuse peatamise kasuks, siis tehakse seda alles pärast ettevõtte eesmärkide ning kohustuste täitmist (kohustuste eksisteerimisel pole juhtkonnal ettevõtte tegevust võimalik lõpetada). Jätkuvuseeldusel on sügavad mõjud näiteks kulupõhisele arvestusele: kui me eeldaks, et ettevõtte poleks jätkuvalt tegutsev, oleks kulupõhine arvestus kui mitte öelda kasutu, siis kindlasti väikse kasuefektiga. Sellega seotult on devalvatsioon ning amortisatsioon õigustatud ainult olukorras, kus eeldatakse, et ettevõtte tegevus on kestev. Ilma jätkuvuseelduseta puuduks vajadus defineerida eraldi käibe- ning põhivara, lühi- ning pikaajalisi kohustisi. Jätkuvuseeldus võimaldab vara defineerida kui ressursi, millest loodetakse tulevikus majanduslikku kasu saada. Sellel eeldusel baseerub enamik raamatupidamislikke meetodeid. Ka soetusmaksumuse printsiibi rakendamine ja ainelise ning ainetu põhivara soetusmaksumuse osakaupa kuluna kajastamine on selle väljenduseks. Majandusüksuse tegutsemise jätkuvus on üpris raskesti hinnatav. Kuid see, et majandusüksus tegutseb niikaua, kuni suudab täita kõik võetud plaanid ja hüvitada kõik oma kohustised, on küllaldane, et majandusüksusi hinnataks jätkuvalt tegutsevaks (J. Alver, L. Alver 2011a).

Jätkuvuseeldus on rakendatav enamikes olukordades. Küll on aga olukordi, kus esineb likviidsusprobleeme ning jätkuvuspõhimõtet pole võimalik rakendada. Sellistes olukordades on ettevõtte paremaks hindamiseks mõistlikum kasutada realiseerimisväärtust, sest see näitab paremini majandusüksuse neto-realiseerimisväärtust. Jätkuvuse eelduse rakendatavus seatakse kahtluse alla ka auditeerimise protseduuride käigus, kui peaks selguma, et ettevõtte kahjum ohustab jätkamisvõimet või näiteks lühiajaliste likviidsete varaobjektide arvelt pole võimalik kõiki lühiajalisi kohustisi katta.

Kolmandaks eelduseks on monetaarsus printsiip. See tähendab, et raamatupidamises väljendatakse kõik varaobjektid, kohustised ja majandustehingud rahas. Raha on mõõdetavuse

ning analüüsi vahend. Monetaarsuse kontsept on üks põhieeldusi, mis määrab finantsarvestuse struktuuri (J. Alver, L. Alver 2011b). Raha on kõige lihtsam, sobivam, universaalsem ja arusaadavam vahend majandustegevuse tulemuste ning finantsseisu kajastamiseks (Kieso et al 2012, 50). Finantsaruannete eesmärk on edastada informatsiooni, mis on otsustajatele kasulik näiteks investeeringute või laenu andmise tegemiseks. Otsustamiseks hinnatakse, kas ettevõtte väärtust või tulevast rahavoogu. Rahaühik võimaldab huvitatud osapooltel kõige paremini näha muutusi kapitalis ja tehinguid kaupade ja teenustega (J. Alver, L. Alver 2011b).

Neljandaks eelduseks on perioodilisuse eeldus. Hoolimata sellest, et ettevõtted toimivad lõpmatuse põhimõttel, on ettevõtte huvitatud osapooltele vaja esitada iga mingi perioodi tagant kokkuvõtteid ettevõtte tegevuse ning tulemuste kohta. Välised tarbijad vajavad informatsiooni regulaarselt – kas näiteks iga kvartal või iga aasta tagant. Kõige levinum on esitada aruandeid kord aastas, majandusaasta lõpus. Perioodilisuse eeldusega tekitatakse kunstlikud perioodid, mille kohta koostatakse finantsaruandeid. Paljud tegevused kestavad näiteks rohkem kui aasta ning perioodilisuse eelduse täitmiseks jaotatakse majandustegevus sõltuvalt kasutatavatest meetoditest erinevate aastate peale. Lühema perioodi korral on raskem majandustegevust nõ poolitada ning seetõttu väheneb ka aruandes esitatava info usaldusväärsus. Usaldusväärsus väheneb ka selle tõttu, et lühikeste perioodide puhul (näiteks iga kuu) on ettevalmistusaega liiga vähe ning aruanded võivad sisaldada rohkem eksimusi. Lühema perioodi järel esitatud aruande võivad suurema tõenäosusega sisaldava vigu kui pikema perioodi järel esitatud aruanne. Investorid soovivad ja nõuavad, et ettevõtte töötleks ja avalikustaks info kiiresti. Tegemist on huvitava fenomeniga, kus tehakse kompromiss asjakohasuse ja tõepärase esitamise vahel. Nimetatud vastuolu on suurendada tehnoloogia kiire areng, mistõttu infot ettevõtte majandustegevuse tulemuste kohta on vaja kiiremini, kuid samas on ettevalmistusaega vähem ning sellega väheneb finantsaruannete tõepärasus.

Viimaseks eelduseks finantsaruannete koostamisel on tekkepõhisuse eeldus. Tekkepõhisusega eeldatakse seda, et majandustehingute ja muude raamatupidamises fikseeritavate sündmuste mõju kajastatakse toimumise järgi, mitte raha ja/või rahalähendite laekumise ja väljamaksmise järgi (J. Alver, L. Alver 2011b). Näiteks tulevaste perioodide ettemakstud tulused ja kulusid kasumiaruandes ei kajastata, kuna neid tulused ja kulusid põhjustavad sündmused pole aset leidnud. Alternatiiviks oleks kassapõhine arvestus.

Kassapõhise arvestuse puhul kajastatakse tulu siis, kui raha laekub, ja kulu siis, kuid raha välja makstakse (Ibid.).

Tekkepõhise arvestusega koostatud finantsaruanded ei informeerid kasutajaid mitte ainult minevikus tehtud rahalistest tehingutest, vaid ka kohustusest tulevikus raha maksta ning ressurssidest, mis esitavad õigust saada tulevikus raha. Seetõttu edastavad nad informatsiooni minevikus tehtud tehingute ning muude sündmuste kohta, mis on kõige kasulikumad majanduslike otsuste tegemisel. (Kieso et al 2012, 51)

1.5.2. Finantsaruannete koostamise printsiibid

Aruannete koostamisel peab lisaks eeldustele jälgima ka teatud printsiipe ning piiranguid. Nendeks printsiipideks on mõõtmise, tulude ja kulude kajastamise (realiseerimise printsiip) ning avalikustamise printsiip. Hetkel kasutatakse mõõtmise printsiipi, mis on tegelikult sega-printsiip. Vastavalt rahvusvahelistele standartidele tuleb vara ja kohustised algselt kajastada soetusmaksumuses, kuid hiljem tuleb teatud juhtudel kajastada vara väärtuse muutumist. Praeguses süsteemis võib varaobjekte edasisel kajastamisel valida soetusmaksumuse ja reaalkärtuse meetodi vahel. See, millist meetodit kasutatakse, näitab kompromissi asjakohase ning tõepärase kajastamise vahel (Kieso et al 2012, 51).

IFRS nõuab, et paljusid varaobjekte ning kohustisi kajastataks soetusmaksumuses. Soetusmaksumusel on reaalkärtuse meetodi ees oluline eelis: soetushind on üldiselt tõene väärtus, mida mingi eseme eest on tasutud (Ibid.). Soetusmaksumuse meetod tähendab, et kõik varaobjektid võetakse raamatupidamises arvele nende soetamise momendil tegelikus soetushinnas, väljaminekud nende tekkimise hetkel tegelikus väärtuses. Soetusmaksumuse printsiibi kasutamiseks on mitmeid põhjuseid. Kõige olulisemaks on usaldusväärsus, mis nagu eelnevalt mainitud, on aruannetele esitatav oluline kvalitatiivne omadus. Alternatiiv soetusmaksumusele on näiteks kajastada varaobjekte nende hetke realiseeritavas väärtuses. Sellise kajastamisel puhul tekib küsimus usaldusvääruses – kui objektiivselt on võimalik müümata kaupa kajastada näiteks müügihindade järgi? Iga raamatupidamisosakonna töötaja võib hinnata varaobjekte erinevalt. Hinnangu andmine on ka aja ning muude ressurssidemahukam. Samas ei tohiks finantsaruande koostamiseks tehtud kulutused oluliselt ületada aruannetest saadavat kasu.

Üldiselt eelistatakse soetusmaksumuse meetodit, sest see on kontrollitavam (ingl *verifiable*) ning sellele toetudes on paremini võimalik mõõta ajaloolisi trende. Samas

kasutatakse üha enam ja enam ka reaalkäituse põhimõtet. Reaalkäitus on rahasumma, mille eest saaks varaobjekti vahetada või kohustist klaarida (tasuda) teadlike, asjast huvitatud ja omavahel mitteseotud osapoolte vahelises tehingus (Alver 2009). Reaalkäitus peaks seega ideaalolukorras peegeldama mingi teatud ajahetke turukäitust. Tänapäeval on järjest enam märgata suundumust varaobjektide edasisele käitumisele soetusmaksumuse asemel reaalkäituses. Kui soetusmaksumuse põhimõtte rakendamisel on teatud varaobjektid või kohustised, kus IFRS-i järgi tuleks neid varaobjekte või kohustisi käituda soetusmaksumuses, siis ka reaalkäituse printsiibi puhul on teatud varaobjektid ja kohustised, mida tuleb reaalkäituses käituda. Näiteks käitatakse paljusid finantsinstrumente, sealhulgas ka derivatiive reaalkäituses. Teatud valdkondades, näiteks finantsinstrumentidega tegelevad maaklerifirmad ning avatud investeerimisfondid, koostavad oma finantsaruandeid reaalkäituse põhimõttel (Kieso et al 2012, 52). Sarnaselt eelmistele kasutatakse ka põllumajanduses, bioloogiliste varade nagu põllusaagi ning elusloomade käituse mõõtmiseks reaalkäituse meetodit. Põhjus miks eelnevalt nimetatud tegevusalades reaalkäitust kasutatakse on ise-enesest lihtne ja loogiline – nendel tegevusaladel eksisteerib aktiivne turg, kus on võimalik nende reaalkäitust tõepäraselt ning ilma olulise kuluta hinnata. Kuna tõepärane käitamine on üks kahest kõige olulisemast põhimõttest finantsaruandluse kontseptuaalsetes raamistikus ning ilma olulise kuluta (piirang) on võimalik eelmise kahe näite puhul reaalkäituse meetodit rakendada, siis tuleb finantsarvestuse eesmärkide täitmiseks reaalkäituses käitumise meetodit ka rakendada.

Realiseerimise printsiip (ingl *revenue recognition principle*) on järgmiseks põhimõtteks, mida finantsaruannete koostamisel järgima peab. Selle printsiibi kohaselt tulu arvestatakse realiseerimise momendil või lepingus sätestatud perioodi kohta. Ettevõtte saavad tulu kas toodete müümisest või teenuse osutamisest. Enne teenuse osutamist või toote müümist on ettevõtte teinud ettevalmistusi, et oma toodet müüa või teenust osutada. Üldiselt saab tulu lugeda tekkinuks siis, kui ettevalmistused müügiks on tehtud ning tulu on realiseeritud või eristatav ning teenitud (Kieso et al 2012, 52). Tulu on realiseeritud kui kaubad või teenused on vahetatud kas raha või rahaliste nõuete vastu. Tulu on realiseeritav kui ettevalmistused kauba või teenuse müümiseks on tehtud ning kaup või teenus on võimalik vahetada raha või rahanõuete vastu. Viimasel juhul peab turg, kuhu plaanitakse müüki teostada, olema aktiivne ning toote või teenuse hind ka ilma lisakuludeta kergesti hinnatav.

Kuid tulude kajastamiseks peavad need olema ka teenitud. Teenituks saab tulu lugeda siis, kui majandusüksus on olulisel määral täitnud kõik tingimused majandusliku kasu saamiseks.

Finantsaruandluse raamistiku IV peatüki punkti 4.47 järgi kajastatakse tulu kasumiaruandes siis, kui varaobjektide suurenemine või kohustiste vähenemisega seonduv majanduslik kasu tulevane suurenemine on kindel. See tähendab, et tulu kajastamine toimub samaaegselt varaobjektide suurenemise või kohustiste vähenemise kajastamisega (näiteks varaobjektide netosuurenemine kaupade või teenuste müügil, või kohustiste vähenemine makstavast arvest loobumisel) (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.47). Tekkepõhise arvestuse eelduse järgi saab tulu kajastada siis, kui on täidetud kaks olulist tingimust: tulu saamise protsess on olulisel määral lõpetatud ning tulu on võimalik usaldusväärselt mõõta. Tulu on kõige paremini mõõdetav, kui müük on juba toimunud ning müügilt saadav majanduslik kasu on objektiivselt ning kontrollitavalt mõõdetav. Enamlevinud ning ühtseks aluseks on tulu kajastamine müügi hetkel. Teisteks kasutatavateks meetoditeks on veel näiteks tulu kajastamine vastavalt valmidusastmele (pikaajaliste lepingute puhul), toodangu valmimisel (ingl *end-of-production approach*) ning osititasumisega meetod (kasutatakse siis kui tulu laekumises ebakindlus on suur) (Kieso et al 2012, 53). Valmidusastme meetodi puhul kajastatakse tulu enne kõikide lepingus sätestatud kohustuste täitmist. Tulu kajastatakse perioodiliselt ning vastavalt lepinguliste tööde täitmise osatähtsusele. Mõnel juhul kajastatakse tulu siis kui tootmine on lõppenud, kuid müüki pole veel toimunud (Kieso et al 2012, 53). Selline tulu kajastamine on lubatud juhul kui tooted või varaobjektid on müüdavad aktiivsel turul, kusjuures müügihinnad on hõlpsasti määratavad. Käesoleva töö kirjutamise hetkel on IASB vastu võtnud IFRS 15, kus on kirjeldatud tulu kajastamise uued põhimõtted. Nendest põhimõtetest teeb käesoleva töö autor ülevaate järgnevates alapeatükkides.

Vastavalt IAS 18-le kajastatakse tulu kaupade müügist müügihetkel. Teenuste osutamisel tuleb IAS 18 järgi tulu kajastada valmidusastme meetodit kasutades. Mõlema, nii müügihetke kui ka valmidusastme meetodi, puhul saab tulu kajastada ainult siis, kui on täidetud kõik tulu kajastamiseks vajalikud tingimused: kui toote või teenusega seotud olulised riskid on üle kandunud ostjale; müüja ei oma enam toote üle olulist mõju; müügist saadav tulu on objektiivselt hinnatav; on võimalik hinnata tuluga seonduvaid kulusid (IAS 18, § 14). Ainult siis kui eelnevalt nimetatud kahte meetodit pole võimalik tõepäraselt ning asjakohaselt rakendada, võib kaaluda teisi meetodeid. Näiteks kui teenused osutamisest saadavat tulu pole

võimalik usaldusväärset hinnata tuleb tulu kajastada ulatuses, mis on seotud kajastatud kulude katmisega. Ettevõtte näitab tulu perioodis, kus on tõenäoline, et ettevõtte saab majanduslikku kasu, ning kus saadav majanduslik kasu on usaldusväärset hinnatav. Tavaliselt on selleks kauba müügi puhul müügikuupäev või teenuste osutamisel teenuse osutamise kuupäev või osutatud teenuse osakaal perioodi lõpus vastavalt valmidusastme meetodile.

Finantsaruandluse raamistiku IV peatüki punkti 4.49 järgi kajastatakse kulu kasumiaruandes siis, kui varaobjektide vähenemise või kohustiste suurenemisega seonduv majanduslik kasu tulevane vähenemine on kindel. See tähendab, et kulu kajastamine toimub samaaegselt varaobjektide vähenemise või kohustiste suurenemisega (näiteks tasuvamat töötasude arvestamisel või põhivara depretsatsiooniarvestamisel) (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.49). Kulud kajastatakse põhimõttel, et kasumiaruandes tekkinud kulude ning spetsiifiliste tulude vahel on otsene seos. See protsess, mida tavapärast nimetatakse tulude ja kulude õige vastandamise printsiibiks, hõlmab endas tulude ning kulude, mis on otseselt või ühiselt tekkinud samast tehingust või muust sündmusest, samaaegset või kombineeritud kajastamist (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.50). Näiteks erinevad kulukomponendid, mis moodustavad müüdü toodangu kulu, kajastatakse samaaegselt nende kaupade müügist tuletatud tuluga. Samas ei luba finantsaruandluse raamistiku vastandamise printsiip kajastada bilansis elemente, mis ei vasta varaobjektide või kohustiste definitsioonile (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.50). Viies tehtud pingutused (kulud) kokku saavutustega (tuludega) rakendatakse kulude tekkimise printsiipi vastavalt kulude definitsioonile (väljaminekud või muu varade kasutamine, või kohustiste tekkimine) (Kieso et al 2012, 54).

Juhul kui majanduslikku kasu saadakse mitme aruandeperioodi vältel ning seost tuluga on üldjoontes või kaudselt võimalik kindlaks teha, siis kajastatakse kasumiaruandes kulud süsteemsetele ning ratsionaalsetele jaotistele tuginedes. Selline lähenemine on tihti vajalik kajastamiseks selliste varaobjektide nagu kinnisvara, hoonete, seadmete, firmaväärtuse, patentide või kaubamärkidega kasutamise seotud kulusid. Selliseid kulusid nimetatakse depretsatsiooniks või amortisatsiooniks. Kulude jaotamisega üritatakse kajastada kulu perioodides, kus nende varaobjektidega seotud majanduslikke hüvesid tarbitakse. (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.51)

Avalikustamise printsiip on finantsaruannete koostamise printsiip, mille kohaselt tuleb aruannetes esitada kogu oluline info, mis on vajalik raamatupidamiskohustuslase varast, kohustistest, omakapitalist, majandustegevuse lõpptulemist (kasumist/kahjumist) ja rahakäibest tõese ja usaldusväärse ülevaate saamiseks (J. Alver, L. Alver 2011a). Kajastatava info puhul kehtib nii kulu-tulu (info avalikustamisest tõusev kasu peab ületama selle info saamiseks tehtavaid kulutusi), kui ka piisavuse põhimõte (infot peab olema piisavas koguses, et mõjutada otsuseid ning vastata olulistele küsimustele, kuid mitte liiga palju, et muutada aruannete kasutajatele arusaamatuks). Infot ettevõtte tegevuse kohta võib leida väga mitmest majandusaruande osadest. Vastavalt info esitamise viisile ning kohale jaotatakse informatsioon kolme kategooriasse: finantsaruanded; aastaaruande lisad ning täiendav informatsioon (näiteks on võimalik aastaaruande lisades avalikustada täiendavat infot kommentaaridena). Avalikustamise printsiipi nimetatakse ka täieliku avalikustamise printsiibiks. Selle tahetakse eriti rõhutada olulise info avalikustamise ning kajastamise olulisust ning vajalikkust.

Selleks, et võimalikult palju infot edastada, kasutatakse kolme info kajastamise meetodit. Kõige enam antakse infot ettevõtte hetke seisu ning majandustegevuse tulemuste kohta edasi finantsaruannetega. Finantsaruanded on struktureeritud info esitamise viisid (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne, omakapitali muutuste aruanne). Finantsaruannetes esitatud kirjed peavad vastama elemendi kajastamise tingimustele: need peavad olema piisava kindlusega mõõdetav ning on tõenäoline, et nende kirjetega seotud tulevased majanduslikud hüved antakse ettevõtte või ettevõttest välja (Kieso et al 2012, 55). Infot on võimalik esitada näiteks ka kommentaaridena aastaaruande lisades. Selline informatsioon on mõeldud selgitama ning kirjeldama finantsaruannetes kajastatud tulemuste tausta. Selleks, et finantsaruannete kasutajatel oleks võimalik aruannetes saadud tulemusi üheselt mõista, on parem lisada toetavat ning kirjeldavat informatsiooni. Selliselt lisatakse näiteks informatsiooni, mida pole võimalik otseselt mingisuguste finantsaruannetega seostada, kuid mis on tegelikult olulised finantsaruannete selgitamiseks. Lõppude lõpuks on tähtis see, et aruannete kasutajatel oleks võimalik neid ka otsuste tegemisel usaldusväärset kasutada. SEC-i (*United States Securities and Exchange Commission*) endine pearaamatupidaja on öelnud (Sutton 1997): „Nii nagu omadussõna või mäarsõna pole võimalik kasutada ilma nimi-ning tegusõnadeta, või nende asemel, ei asenda ka hästi lisatud informatsioon halba raamatupidamist.“ Raamatupidamise aastaaruande koostamisel peaks eelkõige keskenduma

finantsaruannetele ning lisades avalikustatud informatsioon on mõeldud toetama finantsaruannetes esitatud finantsandmeid.

1.5.3. Piirangud

Eeldustele ja printsiipidele järgnevad aastaaruande koostamise piirangud. Piirangud on mõeldud aruannetes esitatava informatsiooni täpsustamiseks ning aruannetele seatavate kvalitatiivsete omaduste tagamiseks. Sellisteks piiranguteks on näiteks kulu-kasu piirang ning olulisuse piirang. Eelnevates lõikudes on käesoleva töö autor välja toonud, et aruannetes info esitamiseks tehtavad kulutused, ei tohi ületada aruannetest saadavat kasu. Kulu-kasu (ingl *cost constraint*) piirang on põhimõte, millega seda ideed rakendada püütakse. Nimelt on ettevõtte juhtkonnal teatud oskused ning võimalused informatsiooni kogumiseks, töötlemiseks, analüüsimiseks jms. Aruannete koostamiseks tehtavate toimingute planeerimisel ning läbiviimisel peab arvestama ka nendest saadavat kasu – kas mingi teatud info kajastamisel saadav kasu ületab selle informatsiooni lõpliku tulemuse saamiseks tehtud kulutusi? Selle piirangu mõnevõrra lihtsamaks osapoolteks on kulutuste hindamine, kuid raskemaks ning ka väga subjektiivseks osaks on saadava kasu hindamine.

Aruande koostamisega seotud kuludeks võib olla informatsiooni töötlemise ning hankimisega seotud kulud, auditeerimiskulud, võimalikud kohtukulud, kulud konkurentidele avalikustamisest, analüüsi ja tõlgendamise kulud. Saadav kasu võib olla erisugune – juhtkonna suurem kontroll või odavam kapitalile ligipääs. Aruannete kasutajad võivad paremini saada informatsiooni ettevõttele ressursside eraldamiseks, ettevõtte maksude hindamiseks vms. Aga nagu eelnevalt juba mainitud – kasu mõõtmine on oluliselt keerulisem kulude mõõtmisest. Kasu hindamise keerulisusele vaatamata üritab IASB tagada seda, et iga uus standard täidaks olulisuse kriteeriumit ning aruandlusekohuslaste poolt tehtavad kulutused oleks võrreldes informatsioonist saadava kasuga õigustatud. (Kieso et al 2012, 56)

Järgmiseks piiranguks on olulisuse piirang. Finantsaruandluse olulisim eesmärk on anda laenuandjatele või investoritele infot, mis oleks kasulik otsuste tegemisel. Järelkult huvitab investoreid ning võlausaldajaid ainult selline info, mis aitaks neid otsuste tegemisel. Olulisuse piirangu eesmärk ongi rõhutada, et finantsaruanne peab sisaldama ainult otsuseid mõjutavat informatsiooni. Ebaolulist informatsiooni pole seejuures vaja kajastada. Kuid kes ütleb, milline informatsioon on piisavalt oluline, et seda kajastada või mitte? Informatsioon on oluline kui tema väljajätmine või valesti avalikustamine võib mõjutada huvitatud osapoolte

otsuseid, mida nad avaldatud info põhjal teevad. Hinnates finantsinformatsiooni kajastamise vastavust tegelikkusele tuleb silmas pidada olulisust, sest olulised väljajätmised ning möödalaskmised tekivad informatsioonis, mis on ebatäielik, mõjutatud või vigane (Audit ... 1983). Informatsioon on ebaoluline ning tähtsusetu kui puudub mõju huvitatud osapooltele: informatsioon peab olema võimeline muutma aruannete kasutajate poolte tehtavaid otsuseid.

Kahjuks on olulisuse mõiste sisu siiski suhteline ning ebamäärane. Suhteline ja ebamäärane on olulisus nii suuruselt kui mõjult (olulise mõjuga). Suurt mõju võib mõõta kvantitatiivselt ning võrdluses ettevõtte mingite näitajatega. Kvantitatiivset olulisust võib määrata näiteks müügitulu, kasumi või varaobjektide suuruse järgi (olenevalt ettevõtte tegevusalast). Samas võib ka kvalitatiivse väärtusega informatsioon olla oluline. Kuidas sellisel juhul informatsiooni suhtelist suurust või mõju hinnata? „Ettevõtted ei tohi kajastamata jätta elemente selleks, et tulud vastaksid ennustatule, suurendada juhtkonna kompensatsioonide või peita ebaseaduslikke tehinguid“ (Kieso et al 2012, 57). Teisisõnu peavad ettevõtted olulisuse määramisel kaaluma nii kvalitatiivseid kui kvantitatiivseid tegureid (Kieso et al 2012, 57). Seoses olulisuse piirangu ebamäärasusega, tekib selle piirangu õige rakendamine läbi aja ning kogemuste. Raamatupidajad ning ettevõtte juhid õpivad läbi kogemuste ning ettevõtte tundma õppimise paremini eristama informatsiooni, mis on oluline ettevõtte finantsaruannete koostamisel.

2. KONTSEPTUAALSETE ALUSTE RAKENDAMINE NING PARENDAMINE

2.1. Rakendamine

Selleks, et mõista kontseptuaalsete aluste tähendust ning nende rakendamise põhimõtteid, läheb vaja kogemust nii raamatupidamises kui ka ärianduses. Samas on võimalik finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku kasutamise oskuse teatud tase saavutada ka ilma reaalsete raamatupidamise või ärianduse kogemusteta. Kontseptuaalsete aluste rakendamiseks on üldised juhised sõnastatud finantsaruandluse kontseptuaalse raamistiku IV peatüki punktis QC18: „Kõige tõhusam ning efektiivsem viis kontseptuaalsete aluste rakendamiseks oleks toimida järjekorvalt – esmalt tuleb kindlaks teha majanduslik nähtus, mis on aruandva ettevõtte aruande kasutajatele potentsiaalselt kasulik. Seejärel tuleb selgeks teha nähtusega seotud oluline informatsioon, mis on kättesaadav ja tõeselt esitatav. Kui selline tegutsemine on võimalik, siis siinkohal lõppeb kontseptuaalsete aluste rakendamine. Kui mitte, siis korratakse protsessi lähima kõige olulisemat tüüpi informatsiooniga (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, QC18)

Vastavalt rahvusvahelistele standarditele peab vastava standardi (IAS/IFRS) puudumisel juhtkond oma otsuste väljakujundamisel rakendama arvestuspoliitikat, mille tulemuseks on info, mis on oluline otsuste langetamisel ja mis on usaldusväärne finantsaruannetes, st esitama finantsseisundit, finantstulemusi ja rahakäivet tõepäraselt; peegeldama tehingute jm sündmuste majanduslikku olemust ja seda mitte ainult õiguslikust seisukohast; olema neutraalne, st veavaba; olema konservatiivne ja täielik kõikides olulistest küsimustes (IAS 8). Et seda saavutada määratleti standardis IAS 8 (International Accounting Standard 8) juhtkonna hinnangu aluseks olevad asjaolud (tähtsuse järjekorras) (IAS 8), :

- samalaadseid olukordi kirjeldavad standardid ja tõlgendused;

- IASB raamistikus toodud varaobjekti, kohustise, tulu ja kulu definitsioonid ja kajastamise kriteeriumid;
- teiste riikide standardeid väljaandvate organisatsioonid seisukohad;
- muu arvestusalane kirjandus ja tegevusvaldkonna tunnustatud praktika (tingimusel, et need ei ole vastuolus rahvusvaheliste standardite ja IASB Raamistikuga).

Kontseptuaalsete aluste rakendamiseks keerulistes situatsioonides tuleb esmalt kindlaks teha majanduslik nähtus, mis on otsustajatele potentsiaalselt kasulik. Võtame selliseks nähtuseks ostukohustused (inglise keeles *purchase commitments*). Paljudes ettevõtetes on jätkusuutlikkuse tagamiseks tarvilik omada piisavat kaupade varu klientide nõudmiste rahuldamiseks. Selleks on tavaline praktika sõlmida ostukohustusi, millega lepitakse kokku osta (samamoodi tagab tarnija omapoolset kauba tarne) mingi fikseeritud perioodi jooksul teatud hulk kaupu. Üldiselt jääb kaup või muu kokkuleppes fikseeritud ressurss müüja kätte. Sellel hetkel võivad kaubad eksisteerida ainult loodusvarana nagu külvamata seemnena vms. Kokkuleppes fikseeritud ressurssideks võivad olla ka mingid alles toodetavad tooted. Sisu on kõikidel juhtudel üks – lepitakse kokku osta/tarnida kokkuleppes mainitud ressursse, mida ei pruugi kokkuleppe sõlmimise hetkel isegi veel olemas olla. (Kieso et al 2012, 476)

Tavaliselt pole ostjal vajalik ja kajastamise mõttes õige teha raamatupidamiskandeid, et kajastada kohustust osta kaupu, mida müüja pole veel isegi saatnud. Tavalised tellimused, millele ostja ja müüja määravad hinnad saatmise hetkel, ja mida võib veel tühistada, ei kujuta ei varaobjekte ega kohustist ostja jaoks. Miks? Kuigi me oleme suutnud tuvastada informatsiooni (ostukohustused), mis võib ka isegi oluline olla, pole me suutnud tuvastada informatsiooni, mis oleks tõeselt esitatav. Tõeselt esitatud informatsioon pidi olema täielik ning vigadeta. Ilma tegelike hindasid teadmata pole võimalik tõest informatsiooni esitada. Lisaks ei vasta kokkuleppes fikseeritud ressursid vara definitsioonile (ettevõtte poolt valitseva mõju all) ega ka kohustise definitsioonile (hetke kohustist pole, sest tellimus on võimalik tühistada). Sellepärast ei pea ostja registreerima sellist kohustist või kajastama neid kohustisi finantsaruannetes. (Kieso et al 2012, 477)

Aga mis juhtub siis, kui ostja sõlmib formaalse, tühistamatu ostulepingu? Isegi siis ei registreeri ostja ei vara ega ka kohustisi suhte alguse kuupäeval (juhul kui lepingus fikseeritud hind pole turuhinnast kõrgem), sest leping on alles täitmisele kuuluv (kumbki osapool pole oma lepingulisi kohustusi veel täitnud). Samas peab aastaaruande lisades selliste oluliste

lepingute detailid avalikustama. Finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste järgi on aruannete kasutajate jaoks tegemist potentsiaalselt kasuliku informatsiooniga. Lisaks on olemas informatsioon, mis on asjakohane ning tõepäraselt esitatav (juhul kui lepingus on täpsed mahud ning hinnad fikseeritud). Ka vastab lepingus fikseeritu kohustise definitsioonile – on olemas minevikus toimunud sündmus (sõlmiti leping), millest vabanemine nõuab eeldatavasti tulevikus ressurssidest loobumist (fikseeritud lepingust taganemisega kaasnevad üldiselt mingisugused rahalised sanktsioonid kahju hüvitamiseks). Samas ei vasta lepinguga saadavad ressursid varaobjektide definitsioonile – on küll olemas minevikus toimunud sündmus, mis tõenäoliselt osaleb tulevikus majandusliku kasu tekitamisel, kuid ressursid pole ostja valitseva mõju all. Kuna ostukohustuse puhul on lepingu objektiks mingisugused ressursid, mis ettevõtte bilansis kajastatakse valitseva mõju saamisel varaobjektidena, ning nende ressursside üle puudub ostjal suhte alguse hetkel valitsev mõju, siis ei saa ei varaobjekte ega ka kohustisi arvele võtta.

Olukord muutub sootuks vastupidiseks, kui lepingus fikseeritud hind peaks olema turuhinnast kõrgem ning ostja eeldab, et ostutehingu lõpetamisel tekib kahju. Sellisel juhul peaks ostja registreerima kohustise ja kahju perioodis, kus turuhinnad lepingus fikseeritud hinnast madalamale langevad. Tegelikult on tegemist mõnevõrra keerulisema kajastamise küsimusega. Näiteks sõlmisid mõni aeg tagasi sellised suured metsanduse ettevõtted nagu Boise, Cascade, Georgia-Pacific ja Weyerhaeuser Ameerika Ühendriikides U.S Forest Service'iga pikaajalised metsaraie lepingud. Nende lepingute järgi pidid nimetatud ettevõtted maksma 310 dollarit (USD) tuhande saematerjali mõõtühiku (4,53 kuupmeetrit) puidu lõikamise õiguste eest. Kahjuks puidu lõikamise turuhinnad 1984. aasta lõpus langesid 80 dollarini sama mõõtühiku kohta. Selle tulemusena oli mitmel nendest ettevõtetest pikaajalised lepingud, mille täitmise korral oleks saadud olulist kahju. (Kieso et al 2012, 477)

Olukorra kirjeldamiseks oletame, et näiteks ettevõtte X sõlmis puidu raielepingud, mis täidetakse 2013. aastal hinnaga 10 000 000 USD. Oletame ka näiteks seda, et 2012. aasta lõpus turuhinnad langesid ning 2012. aasta 31. detsembri seisuga oleks lepingu maht 7 000 000 USD. Ettevõtte X teeks sellisel juhul järgmised kanded 31.12.2012 seisuga (Kieso et al 2012, 477):

Deebet: Realiseerimata varaline tulek/kadum 3 000 000

Kreedit: Ostukohustuse kohustis 3 000 000

Ettevõtte X kajastaks realiseerimata varalise kahju kasumiaruande osas „Muud tulud ja kulud.“ Kuna leping eeldatavasti täidetakse järgmisel aastal, siis ettevõtte X kajastaks ostukohustuse kohustise (tihti nimetatud ka eraldiseks) bilansi lühiajaliste kohustiste koosseisus. Pärast ettevõtte X poolt metsa raiumist hinnaga 10 miljonit dollarit tuleb teha järgmised kanded (Kieso et al 2012, 477):

Deebet: Ostud (varud)	7 000 000
Deebet: Ostukohustuse kohustis	3 000 000
Kreedit: Raha	10 000 000

Tehingu tulemusena maksis ettevõtte X 10 miljonit dollarit lepingu eest, mille tegelik väärtus oli 7 miljonit dollarit. Ettevõtte X kajastas kahjumi perioodis, kus turuhindade langus aset leidis. (Kieso et al 2012, 477)

Eelnevalt märgiti, et tegelikult on olukord hoopis keerulisem. Kui tähelepanelikult lugeda lauset „sellisel juhul peaks ostja registreerima kohustise ja kahju perioodis, kus turuhinnad lepingus fikseeritud hinnast madalamale langevad,“ siis kolmanda sõnana on lauses kasutatud „peaks.“ Tegemist pole juhusliku sõnavaliku, vaid tegelikust olukorrast tuleneva sõnavalikuga. Nimelt on selline kajastamine kontseptuaalsete alustega vastuolus. Kuigi kahju kajastamine on pigem konservatiivne lähenemine, siis turuhindade languse kajastamine on vaieldav, sest mingeid varaobjekte pole arvele võetud ja kontseptuaalsete aluste järgi ei peakski võtma (ettevõttel puudub valitsev mõju nendele varaobjektidele). Kahjuks hetkel kehtivate kontseptuaalsete aluste järgi pole käsitletud näitele ainuõiget lahendust. Käesoleva töö kolmandas osas vaadeldakse IASB loodavat kontseptuaalset raamistikku ning sellega seoses ka praegu eelnõuna menetletavat finantsaruannete elementide definitsioone. Hetkel kehtivate varaobjektide definitsiooni järgi pole eelmise lõigus kirjeldatud näitele ainuõiget lahendust. Küll menetleb IASB varaobjektide ja kohustiste definitsioone, mis peaks kirjeldatud olukorrale lahenduse pakkuma (lähemalt käsitletakse teemat järgmistes peatükkides).

2.2. Parendamine

2004. aastal võtsid finantsarvestust rahvusvahelisel tasemel reguleerivad organisatsioonid FASB ja IASB enda eesmärkide nimekirja parendada ning välja anda ühtne finantsaruandluse kontseptuaalne raamistik, mis põhineks juba eksisteerivatel

kontseptuaalsetel alustel. Kahjuks peatati projekt IASB ning FASB-i poolt 2010. aastal, et keskenduda teiste käimasolevatele projektidele. Selleks hetkeks suudeti IASB ning FASB-i poolt läbi käia ning uuendada raamistiku eesmärgi ning kvalitatiivsete karakteristikutega seotud peatükid (Feedback ..., 8). Pärast ühise projekti peatamist otsustas IASB finantsaruandluse raamistiku projektiga jätkata iseseisvalt. Käesoleva töö eesmärk on uurida IASB finantsaruandluse raamistikku, mistõttu keskendub autor edaspidi IASB raamistiku parendamise projektile. Samas võeti IASB ning FASB-i poolt 2010. aastal kasutusele olulised uuendused, mistõttu teeb käesoleva töö autor ka ühise projekti käigus tehtud muudatustest ülevaate.

IASB raamistiku parendamise projekti eesmärk on parendada finantsaruandlust. Selleks uuendab IASB raamistiku põhimõtteid, muudab neid terviklikumaks ning kasutab neid põhimõtteid uute standardite väljatöötamisel ning kehtivate standardite uuendamisel. Kehtiva raamistiku puuduste seas on välja toodud, et raamistikus ei ole piisavalt kirjeldatud mõnda olulist valdkonda (näiteks avalikustamise ning mõõtmise põhimõtteid) ja osa raamistikust pole piisavalt arusaadav või on aegunud. Siinkohal soovib käesoleva töö autor juhtida tähelepanu sellele, et „kehtiva“ IASB raamistiku all peab IASB silmas 2011. aastal kehtinud raamistikku, mis on vastu võetud 2010. aastal. (Conceptual Framework. IASB)

Raamistiku parendamise projektis keskendub IASB viiele teemale: aruandev üksus (ingl *Reporting Entity*), esitus (ingl *Presentation*), avalikustamine (ingl *Disclosure*) ning finantsarvestuse elemendid ning mõõtmine (ingl *Elements and Measurement*). IASB ning FASB on eelnevalt kaalunud aruandva üksuse mõistet kui 2009. aastal avaldati sellekohane eelnõu. Aruandva üksusega seoses tehtav töö aitab täpsustada aruandva üksuse, kelle kohta finantsinformatsiooni valmistatakse, olemust. Raamistiku esitlust käsitlevates seksioonidel on keskne osa, sest põhjaruanded (kasumi-, rahavoogude- ning finantsseisundi aruanded) on aknaks aruandva üksuse tegevustesse. Erilist huvi pakub IASB-le finantstulemuste esitamine. Avalikustamise nõuete osas on IASB arvates probleemiks see, et finantsaruanded on koormavad ning avalikustamine on muutunud domineerivaks, mistõttu on finantstulemustest arusaamine keerulisem. Seda võib nimetada ka avalikustamise ülekoormuseks. Laiemaks probleemiks on IASB arvates finantsaruannetes avalikustatu tõhusus. Seetõttu soovib IASB raamistiku parendamise projekti raames arendada avalikustamise põhimõtteid, mida saaks kasutada IASB standardite väljatöötamisel. (Feedback ...)

Muude IASB projektide raames on IASB täheldanud probleeme ka varaobjektide ning kohustiste kehtivates definitsioonides. IASB raamistikus on identifitseeritud mõned mõõtmise põhimõtted, kuid IASB arvates ei anna need piisavalt juhtnööre sellele, milline mõõtmise põhimõte on sobiv mingile sündmusele, tegevusele, varale või kohustisele. Raamistikus peaks olema selged juhtnöörid, milliseid faktoreid peaks IASB kaaluma, kui ta kehtestab mingile tehingule esialgse või edasisele kajastamise meetodeid. (Ibid.)

Autori hinnangul on üheks põhjuseks, miks finantsaruandluse põhimõtted ning regulatsioonid vajavad uuendusi, see, et tänapäeva kiirelt arenevas tehnoloogilises maailmas pole võimalik finantsarvestuse abil reguleerida kõikide sündmuste kajastamisi. Steven M. H. Wallman on ühes oma 1996. aasta kõnes öelnud (Wallman): „Homme innovatsioon muudab aegunuks tänapäeva tiptasemel keerukuse. Selline kiire muutumine pakub selgelt võimalusi ettevõttele, investoritele ja finantsteenuste tarbijatele. Samal ajal tekitab see erakordseid väljakutseid, nii ettevõtjatele kui ka reguleerijatele. Ettevõtete poolt vaadatuna on peamised väljakutsed seotud konkurentsiga. Reguleerijate poolt vaadatuna on tegemist heidutava ülesandega. Me peame kohanema, eemaldama või modifitseerima regulatsioone tuleviku turgude jaoks, mida me vaevalt suudame ettegi kujutada. Avaliku huvi teenimiseks on kriitiline säilitada paindlikke, kuid toimivaid regulasioone, mis lubaksid teenuste turul ning teenuste pakkumise turul jätkuvalt areneda.“ Steven M. H. Wallman üritab oma kõnes pöörata tähelepanu täpselt sellele, et nii ettevõtted, turud kui ka tarbijad, on tänu tehnoloogiale nii kiires muutumises, et raske on regulatiivselt tasemel tulevikku näha. Lahendusena pakub ta välja järgmist: „Esiteks peab olema regulatiivsel tasemel parem koostöö nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasemel. Teiseks muudavad muutused tehnoloogias ja finantsturgudel raskemaks reguleerida ka edaspidi nii, nagu seda on tehtud minevikus. Me peame kaaluma võimalust võtta kasutusele uus reguleerimise filosoofia, filosoofia, mis oleks rohkem eesmärgipõhine, mitte juhtimise- ning kontrollipõhine. Kolmandaks, lisaks reguleerimise protsesside ning filosoofia mõjutamisele, on tehnoloogia ning globaliseerumine tõttu vananenud paljud eeldused, millel tõhusad regulatsioonid tuginenud on. Selle tagajärjel me peame kaaluma uusi viise tagamaks reguleerimise eesmärke.“

Kuigi Steven M. H. Wallman esitas oma kõne 1996. aastal, on tema esitatud probleemid ning lahendused endiselt aktuaalsed. Kuna ettevõtted ja turud, ning ka teenused/tooted ja nende tarbijad muutuvad tänu tehnoloogiale niivõrd kiiresti, et raske on ennustada reguleerimise aspektist tulevikku. Sellepärast peavad finantsaruandluse

reguleerivad standardid tuginema kindlatele kontseptuaalsetele alustele, mida probleemsetes situatsioonides saaks kasutada. Niivõrd keerulises globaalses rägastikus toob ülereguleerimine kahju kõigile osapooltele – nii ettevõtetele kui ka finantsaruannete kasutajatele. Samas on hea tõdeda, et IASB on seda mõistnud ning on otsustanud raamistiku parendamise projektiga jätkata.

2.3. Muudatused finantsaruandluse kontseptuaalsetes alustes

Kontseptuaalse raamistiku uuendamise projekti käigus on IASB ning FASB ühiselt defineerinud finantsaruandluse eesmärgid ning kvalitatiivsed karakteristikud. Hoolimata sellest, et ühisest projektist IASB ning FASB loobusid, soovib käesoleva töö autor välja tuua positiivsena seda, et rahvusvaheliselt kaks suurimat finantsarvestust reguleerivat organisatsiooni on ühiselt suutnud defineerida finantsaruandluse eesmärgid ning kontseptuaalsed põhimõtted. Käesolevas töös käsitletud finantsarvestuse eesmärgid ning selle täitmiseks kasutatavad aluspõhimõtted (kontseptuaalse raamistiku I ning osaliselt II tasand) kattuvad IASB ning FASB-i ühise töö tulemusena avaldatud eesmärkide ning kvalitatiivsete karakteristikutega. Seega on käesolevas töös käsitletud teooria rahvusvaheliselt kehtiv ning kasutatav erinevate keeruliste situatsioonide lahendamiseks.

Käesoleva töö koostamise hetkeks on IASB suutnud uuenda finantsaruandluse eesmärgid ning kontseptuaalseid põhimõtteid käsitlevad peatükid. Pärast projekti taaskäivitamist on IASB avalikustanud raamistikku parendamiseks käsitleva diskussioonidokumendi (ingl *Discussion Paper*) pealkirjaga „A Review of the Conceptual Framework for Financial Reporting.“ (Conceptual Framework – Comprehensive ...). Diskussioonidokumendi eesmärgiks oli koguda kommentaare ning parandusi raamistikus planeeritavatele muudatustele. Kommenteerimise tähtajaks oli 14 jaanuar 2014. Saadud kommentaaride toel ning IASB liikmete arutelu tulemusena pidi IASB 2015. aasta esimeses kvartalis avaldama kontseptuaalse raamistiku eelnõu. Käesoleva töö koostamise hetkeks polnud IASB uue raamistiku eelnõud veel avalikustanud, kuid on esitanud kontseptuaalse raamistiku veebiesitluse (Conceptual Framework web ...) ning diskussioonidokumendi arutelude kokkuvõtte (Conceptual Framework. IASB). Nimetatud veebiesitluses ning arutelude kokkuvõttes on võetud kokku diskussioonidokumendile saadud kommentaarid ning kavandatud lähenemised mõõtmise, esitluse ning avalikustamise, elementide, kajastamise

ning mittekajastamise käsitlusele uue raamistiku eelnõus. Veebiesitluse põhjal planeerib IASB täiendada ka juba 2010. aastal uuendatud finantsaruandluse raamistiku eesmärki ning kvalitatiivseid karakteristikuid (Ibid.). Tuginedes käesoleva töö hetkeks saadaolevale informatsioonile (eelnevalt mainitud diskussioonidokument, veebiesitluse ning teised kättesaadavad materjalid) teeb käesoleva töö autor järgmises alapeatükis ülevaate kontseptuaalses raamistikus eesseisvatest muudatustest. Autori hinnangul annab see olulise täienduse eelnevates peatükkides käsitletud finantsaruandluse raamistikule.

2.3.1. Elemendid

Varaobjektide ja teiste finantsaruannete elementide ümbersõnastamisega püütakse lahendada mitmeid probleeme. Näiteks varaobjektide puhul tõlgendatakse, et *oodatud* (RTJs ning käesolevas töös kasutatakse selle asemel sõna „tõenäoliselt“) tähendab, et definitsioonile vastamiseks peab olema suur tõenäosus saada tulevikus majanduslikku kasu (Conceptual framework – elements ...). Sellisel tõlgendamisel ei pöörata tähelepanu varaobjektidele, millel on väiksem majandusliku kasu tõenäosus. Sarnaselt varaobjektidele keskendutakse kohustistele, millega tõenäoliselt kaasneb tulevikus rahavoogude väljaminek, kuid seejuures unustatakse pöörata tähelepanu kohustistele, millel on väiksem majanduslike kasude väljavoolamise tõenäosus. Huvitav on seejuures märkida, et eesti keelses raamatupidamises kasutatakse sõna kohustus (inglise keeles *obligation*), mis tegelikult pole korrektne (Alver, 2009). Kohustus on lubadus, mis tuleb tingimata täita. Kohustis on see-eest seadusest või kokkuleppest tulenev kohustus teise poole suhtes (Alver, 2009). Seega on sisult lähtuvalt õigem finantsarvestuses kasutada mitte kohustuse, vaid kohustise mõistet.

Probleemide lahendamiseks on IASB kasutusele võtnud järgmist varaobjektide definitsiooni: „Ettevõtte varaobjekt on ettevõtte valitseva mõju all olev hetke majanduslik ressurss (ingl *A present economic resource controlled by the entity as a result of past events*).“ Kohustis oleks uues raamistikus kirjeldatud kui minevikus toimunud sündmuste tõttu tekkinud aruandva üksuse hetke kohustus loobuda majanduslikust ressursist (ingl *A present obligation of the entity to transfer an economic resource as a result of past events*). IASB defineerinud majandusliku ressursi kui õigust, mis on võimeline tekitama majanduslikku kasu (ingl *A right that is capable of producing economic benefits*). Seejuures pole IASB veel rahul majandusliku ressursi definitsiooniga. Esialgse otsuse põhjal, mis tehti 21. jaanuaril 2015, otsustas IASB, et asendab „on võimeline“ sõnad järgmiste sõnadega: „on

potentsiaal.“ Selle otsuse põhjal oleks majanduslik ressurss defineeritud kui õigus, millel on potentsiaal tekitada majanduslikku kasu (ingl *An economic resource is a right that has the potential to produce economic benefits*). (Conceptual Framework web ..., 19)

Varaobjekti ning kohustise defineerimise puhul on IASB esialgseks seisukohaks, et nende definitsioonid ei tohiks sisaldada raha sissetuleku või väljamineku ootust. IASB hinnangul on olulisem see, et varaobjekt peab olema võimeline tekitama majanduslikku kasu ning kohustis peab olema võimeline tekitama kohustust loobuda majanduslikest ressurssidest. IASB hinnangul ei tohiks finantsaruandluse raamistikus olla kirjas künnist nendeks olukordades, kui varaobjekti või kohustise olemasolu kindlakstegemine on keeruline ning kaheldav (varaobjektide ning kohustise kajastamisest ning kajastamise lõpetamisest tuleb juttu järgnevatel alapeatükkides). Lisaks künnise väljajätmisele ei soovi IASB raamistikku lisada ka *tõenäosuse* mõistet. Selle asemel soovib IASB varaobjekti ning kohustise defineerimisel kasutada *potentsiaali* mõistet (ingl *has to the potential*). *Potentsiaali* sisu on selles, et vähemalt mingil juhul on majanduslik ressurss võimeline tekitama majanduslikku kasu. IASB hinnangul piiraks *tõenäosus* varaobjekti või kohustise mõistet ning varaobjektide või kohustiste kajastamisel keskendutaks liigselt tõenäosusele. Võrreldes käesoleva töö eelnevatel alapeatükkides kirjeldatud varaobjekti ning kohustise definitsiooniga planeerib IASB varaobjekti ning kohustise definitsioonidest eraldada tulevikus saadava majandusliku kasu, millega täpsustati ressursi mõistet, ning eraldi defineerida majandusliku ressursi mõiste. Käesolevat töö autori hinnangul on muudab selline lähenemine varaobjektide ning kohustise definitsioonid küll lühemaks, kuid see-eest arusaadavamaks. Autori hinnangul lisab varaobjekti ning kohustise definitsioonidele selgust majandusliku ressursi eraldi välja toomine ning defineerimine. (Summary ..., 6)

IASB kokkuvõttes veebislaides rõhutab IASB kohustise definitsioonis kirjeldatud *hetke kohustust loobuda majanduslikest ressurssidest*. IASB täpsustab, et *hetke kohustus loobuda majanduslikust ressursist* tähendab, et praktiliselt pole ressursi üleminekut võimalik vältida. Kohustise summa määravad minevikus tehtud tegevused või minevikus saadud kasu. Praktiliselt pole ressursi üleminekut võimalik vältida seetõttu, et alternatiivselt tegutsemine põhjustaks olulisi häireid äritegevuses või muid majanduslikke tagajärgi, mis on oluliselt ebasoodsamad ressurssidest loobumisest. Ressurssidest loobumist oleks võimalik vältida ainult likvideerimise või tegevuse lõpetamise teel.

Minnes tagasi kontseptuaalsete aluste rakendamise esimese näiteni (raieõiguste näide) proovime näites kirjeldatud vastuolu varaobjektide ning kohustiste uute definitsioonide abil lahendada. Uue definitsiooni järgi peab kohustisena kajastamiseks olema täidetud järgmine nõue: minevikus on mingi sündmus, mille tõttu aruandev üksus on kohustatud loobuma majanduslikust ressursist. Kas 2012. aasta lõpu seisuga oli ettevõttel X kohustus, mille vastu ta oli kohustatu? Jah, ettevõtte oli 2012. aasta lõpu seisuga sõlminud lepingu, mille järgi ta pidi 2013. aastal raiuma metsa. Kuna ettevõtte X oli lubanud loovutada 10 000 000 dollarit raiumise eest ning see lubadus on jõustata sõlmitud lepinguga, siis on ka majanduslikust ressursist loobumise nõue täidetud. Seega on kohustise kajastamine summas 10 000 000 dollarit finantsaruannetes ettevõttele kohustuslik. Kuidas on lood aga vara kajastamisega? Probleem kadumi kajastamisel seisnes selles, et kontseptuaalsete aluste definitsiooni järgi puudus ettevõttel vara ning seega poleks saanud ka turuhinnast tingitud langust kajastada.

Uue definitsiooni järgi on varaobjekt on aruandva üksuse valitseva mõju all olev hetke majanduslik ressurss. Kas 2012. aasta lõpu seisuga oli ettevõttel X majanduslik ressurss, mis oli ettevõtte valitseva mõju all? Majanduslik ressurss on õigus, mis on võimeline tekitama majandusliku kasu. Lepingutest ning teistest siduvatest kokkulepetest tekkivad õigused võivad olla muuhulgas ka majanduslikud ressursid, mis on ettevõtte valitseva mõju all. Ettevõtte X juhtumi puhul on olulisemaks küsimuseks see, kas majanduslik ressurss, millele ettevõttel 2012. aastal lõpu seisuga oli õigus, on võimeline tekitama ka majanduslikku kasu? Sõlmitud lepingus on fikseeritud õigus raiuda metsa. Raieõigus eksisteerib ka 31.12.2012 seisuga. Raieõiguse tulemusena on võimalik raiuda metsa, mille tulemusena on ettevõttel võimalik saada majanduslikku kasu. Järelikult vastab autori hinnangul raieõigus varaobjekti tunnustele. Siinkohal rõhutaks probleemi, mida IASB kehtivas varaobjekti definitsioonis näeb (Summary ..., 6): „Definitsioonid ei tohiks sisaldada raha sissetuleku või väljamineku ootust.“ Autor arvab, et uues eelnõus sõnastatud varaobjektide definitsiooni järgi peaks pigem keskenduma sellele, kas ettevõttel eksisteerib kindlal hetkel mingi majanduslik ressurss. Autori hinnangul raieõiguse näites kirjeldatud ettevõttel X eksisteerib 31.12.2012 seisuga õigus raiuda metsa, mille tulemusena on ettevõttel võimalik saada majanduslikku kasu, mistõttu vastab raieõigus varaobjekti tunnustele. Arvestades eelnevat arutelu tuleks ettevõttel kajastada nii metsa raieõigus (kusjuures endiselt kehtib reaalkäätuse printsiip ning seega tuleb see õigus kajastada varaobjektina, mille väärtuseks oleks 7 000 000 dollarit) kui ka metsa raiumise kohustis (kohustise bilansiline väärtus oleks 10 000 000 dollarit). Varaobjekti

ja kohustise vahe tuleks kajastada realiseerimata varalise kadumina väärtuses 3 000 000 dollarit. Kuna eelnõus defineeritud varaobjekt ja kohustis ei pruugi olla lõplikul kujul ning lisanduda võib ka teisi selgitavaid tekste (lisaks praegustele), siis ei pruugi eelnev teoreetiline lahend ning järeldus olla 100% õige.

Finantsaruannete elementidena on raamistikus lisaks varaobjektile ning kohustistele kirjeldatud ka omakapitali ning tulu ja kulu. Uues sõnastuses oleks IASB arvates tulu defineeritud kui varaobjektide suurenemine või kohustiste vähenemine, mille tulemusena suureneb omakapital, välja arvatud muutused, mis on tingitud omakapitalis osalejate panustest (näiteks omanike omakapitali sissemaksed). Kulu oleks IASB arvates uues sõnastuses defineeritud kui varaobjektide vähenemine või kohustiste suurenemine, mille tulemusena väheneb omakapital, välja arvatud muutused, mis on tingitud omakapitalis osalejate panustest. IASB hinnangul peaksid nii tulu kui kulu oleme defineeritud varaobjektides ning kohustis toimuvatest muutustest sõltuvalt (Summary ..., 6). Sisuliselt sama lähenemist on kasutatud ka käesoleva töö kirjutamise ajal kehtinud raamistikus. Planeeritav muudatus sõnastuses on kosmeetiline ega muuda IASB lähenemist tulu ning kulu defineerimisel viitena varaobjektide ning kohustiste muutustele. Ka ei kavatse IASB muuta lähenemist omakapitali defineerimisel.

2.3.2. Kajastamine ning kajastamise lõpetamine

Finantsaruandluse raamistiku parendamisega soovib IASB muuta ka elementide kajastamise ning kajastamise lõpetamise põhimõtteid (ingl *Recognition and Derecognition*). Kehtiva raamistiku järgi tuleb varaobjekt või kohustis kajastada siis, kui ta vastab varaobjekti või kohustise definitsioonile ning on tõenäoline, et varaobjekti või kohustisega seotud tuleviku majanduslik kasu liigub aruandvasse üksusse või sellest välja. Lisaks on varaobjektil või kohustisel maksumus või väärtus, mida on võimalik usaldusväärselt mõõta. Võrreldes kehtiva raamistikuga soovib IASB varaobjekti ning kohustise kajastamisel keskenduda *asjakohasuse, tõepärase esitluse ning kulu-kasu* põhimõtete vastavusele. Informatsioon ei ole asjakohane näiteks siis, kui varaobjekti või kohustise olemasolu pole kindel, kui on vähetõenäoline, et saadakse majanduslik kasu või kui varaobjekti või kohustise väärtuse hindamine pole võimalik ilma olulise mõõtmisveata. Lisaks pole hetkel kehtivas finantsaruandluse raamistikus kirjeldatud kajastamise lõpetamise põhimõtteid, mida IASB soovib uues raamistikus kirjeldada. (Conceptual Framework web ..., 24)

IASB otsustas 21. jaanuaril 2015, et kasutab *asjakohasuse, tõepärase esitluse ning kulu-kasu* põhimõtteid kajastamise *kriteeriumitena* (ingl *criteria*), mitte *teguritena* (ingl *factors*), mida kaaluda. Liikumine *tegurite* mõiste kasutamisel *kriteeriumi* mõiste kasutamisele ei ole siiski mõeldud muutmaks kajastamise või mittekajastamise otsuseid. IASB märgib, et varaobjektide, kohustiste ning kajastamise põhimõtete ümbersõnastamise eesmärk on anda rohkem selgust, mitte laiendada või kitsendada kajastatavate varaobjektide või kohustiste valikut. (Summary ..., 9)

Autori hinnangul on IASB poolt sõnastatud varaobjekti, kohustise, kajastamise ja kajastamise lõpetamise definitsioonide parendused rohkem seotud raamistiku kvalitatiivsete karakteristikutega. Sidumine finantsaruandluse kvalitatiivsete karakteristikutega muudab eelnevalt nimetatud definitsioonid selgemaks ning seetõttu ka paremini kasutatavaks probleemsetes olukordades.

2.3.3. Aruandev üksus

Finantsaruandluse raamistiku parendamise projekti üheks eesmärgiks on lahendada ka aruandva üksuse mõistega seotud probleemid. Aruandva üksuse täpsustamist alustas IASB koos FASB-ga kui 2010. aastal avaldati diskussioonidokument. Lähtuvalt diskussioonidokumendis sõnastatule ning sellele saadud kommentaaridest on IASB sõnastanud parendatud aruandva üksuse definitsiooni. *Aruandev üksus* (ingl *A reporting entity*) on üksus, mis valib või on kohustatud esitama üldotstarbelised finantsaruanded. Aruandev üksus ei pea olema juriidiline ettevõtte ja võib hõlmata ka sellega liitmata üksuseid /ettevõtteid, ettevõtete osasid või kahte ja enam ettevõtet. Aruandva üksuse puhul soovib autori hinnangul IASB rõhutada, et finantsaruannete koostamisel tuleb lähtuda lähenemisest, mis on kasulikum suuremale hulgale aruannete kasutajatele. (Summary ..., 27)

IASB hinnangul annavad üldiselt konsolideeritud finantsaruanded kasulikumat informatsiooni suuremale hulgale kasutajatele kui konsolideerimata finantsaruanded. Juhul, kui konsolideeritud finantsaruanded on kohustuslikud, võib või peab esitama ka konsolideerimata finantsaruanded. Konsolideerimata aruannetes peab IASB hinnangul olema avalikustatud, kuidas kasutajad saavad hankida ka konsolideeritud finantsaruanded. IASB arvamusel ei tohiks kontseptuaalses raamistikus olla täpsustatud, millised üksuste/ettevõtete ühendused võiksid esitada ühiseid finantsaruandeid. Käesoleva töö autori hinnangul peaks aruandva üksuse definitsioon sisaldama sarnaselt varaobjekti ning kohustise definitsioonidele

põhimõtteid, millest lähtuda aruandva üksuse kindlakstegemisel. Aruannete koostajatele peaks jääma võimalus lähtuda aruannete kasutajate vajadustest ning kohustuslikest nõuetest. Käesoleva töö autori hinnangul jätab IASB poolt käesoleva töö kirjutamise hetkel valitud lähenemine aruannete koostajatele võimaluse valida lähenemine, mis on kasulik suuremale hulgale kasutajatele.

2.3.4. Mõõtmine

Raamistiku parendamise projekti üheks olulisemaks küsimuseks on mõõtmise printsiibi parendamine. Kehtivas raamistikus on mõõtmise printsiibi puhul tegemist sega-printsiibiga (soetusmaksumuse ning reaalkäätuse meetodi vahel). Detailsema ülevaate kehtivast mõõtmise printsiibist tegi autor käesoleva töö alapeatükis 1.5.2. Finantsaruandluse raamistiku parendamise projektis soovib IASB esiteks täpsustada, kuidas *mõõtmise printsiip* aitab täita finantsaruannete üldist eesmärki. IASB esialgne nägemus on, et *mõõtmine* (ingl *measurement*) on protsess, mille käigus ettevõtte ressursidega seotud informatsioon, ettevõtte vastu suunatud nõuete ning nendes ressursides ning nõuetes toimunud muutusi mõõdetakse rahasummades. Selline info aitab aruannete kasutajatele võimaluse hinnata ettevõtte tuleviku raha sissetulekut ja väljaminekut ning juhatuse oskust kasutada ettevõtte ressursse. Kehtiva raamistiku järgi võib mõõtmiseks kasutada soetusmaksumuse (ingl *historical cost*), nüüdismaksumuse (ingl *current cost*), reaalkäätuse (ingl *realisable value*) ning nüüdiskäätuse (ingl *present value*) meetodeid. (Conceptual Framework for Financial Reporting 2010 IASB, 4.55).

Esiolgu kava kohaselt soovib IASB eelnevalt kirjeldatud meetoditest kasutusele jätta soetusmaksumuse meetodi ning uue meetodina raamistikku lisada *hetke käätuse* (ingl *current value*) meetodi, mis hõlmaks endas *õiglase käätuse* (ingl *fair value*) ning *täitmise käätuse* (ingl *fulfillment value*) ja *kasutusväätuse* (ingl *value in use*) meetodeid. Samas ei soovi IASB välja jätta ka võimalust kasutada rahavoogude-põhiseid mõõtmise meetodeid. Seega on IASB otsustanud jätkata mõõtmise sega-printsiibiga. See tähendab, et arvestades finantsaruannete eesmärki, kasuliku informatsiooni kvalitatiivseid karakteristikuid ning kulu-kasu piirangut, kajastatakse tõenäoliselt varaobjekte ning kohustisi kasutades erinevaid mõõtmis- meetodeid. (Conceptual Framework web ..., 10)

Mõõtmis-meetodi valimisel tuleks IASB esialgu hinnangu põhjal lähtuda kahest tegurist. Esiteks peaks lähtuma sellest, kuidas varaobjekt või kohustus aitab kaasa tulevikus

raha sissetulekule. Teiseks peab lähtuma varaobjekti või kohustise iseloomust (näiteks varaobjekti või kohustisega seotud raha sissetuleku iseloom või ulatus). Lisaks peab lähtuma *asjakohasusest, tõepärasest esitlusest* ning teistest finantsaruandluse kvalitatiivsetest põhimõtetest nagu *arusaadavuse karakteristik* ning *kulu-kasulikkuse piirang*. Asjakohasuse hindamisel peaks arvestama mõõtmismeetodi mõju nii finantsseisundile kui ka finantstulemustele. Samuti peab asjakohasuse puhul hindama varaobjekti või kohustise mõju raha sissetulekule ning varaobjekti või kohustise olemust. Asjakohasuse puhul peab hindama ebamäärasust, kuid vahel on ebamäärane hindamise meetod ainuke asjakohane meetod. Tõepärasuse nõudele vastamisest ise-enesest ei piisa. Informatsioon peab olema ka asjakohane. Arusaadavuse puhul peab hindama, kuidas uue või teistsuguse mõõtmise meetodi kasutamine vähendaks arusaadavust. Sellepärast peab vältima ebavajalikke muutusi mõõtmise meetodite valikutes. Lisaks peab mõõtmise meetodi valikul arvestama ka kulu-kasulikkude piirangut. (Summary ..., 11)

Diskussioonidokumendi ning sellele saadud kommentaaride põhjal soovib IASB teha täiendusi ka juba defineeritud finantsaruandluse eesmärgis ning kvalitatiivsetele karakteristikutes. Planeeritavad muudatused on väikesed ning ei too kaasa olulisi muutusi käesolevas töös käsitletud finantsaruandluse eesmärgis ega ka kvalitatiivsetes karakteristikutes. Esiteks soovib IASB suurendada järelevalve rolli finantsaruandluse eesmärgis. Teiseks soovib IASB kinnitada finantsaruannete põhiliste kasutajatena hetke- ning potentsiaalseid investoreid, laenuandjaid ning teisi kreditore, sealhulgas pikaajalisi investoreid. Kindlasti ei soovi IASB eemaldada kvalitatiivsetest karakteristikutest *tõepärase esitluse* põhimõtet. Samas soovib IASB täiendavalt lisada, et kui mingi hinnang on liiga ebamäärane, siis ei pruugi see anda asjakohast infot. Seetõttu soovib raamistikus uuesti kasutusele võtta *usaldusvääruse* (ingl *reliability*) põhimõtte. Lisaks usaldusväärusele soovib IASB raamistikku lisada ka *ettevaatlikkuse* (ingl *prudence*) põhimõtte. IASB kirjeldab ettevaatlikkuse põhimõtet kui ebamäärastes tingimustes ettevaatamist. Teiselt poolt tähendab see ka varaobjektide, kohustiste, tulu või kulu üle- või alakajastamise vältimist. Tõepärasesse esitlusse soovib IASB lisada sisu ülimuslikkust vormist. (Conceptual Framework web ..., 29).

Autori hinnangul on kvalitatiivsetes karakteristikutes ning finantsaruandluse eesmärgis planeeritavad muudatused pigem 2010. aastal vastu võetud raamistikule nõ viimase lihvi andmine. Mõnede muudatuste (näiteks usaldusvääruse ning ettevaatlikkuse põhimõtete) puhul võtab IASB kasutusele varasemas, enne 2010 aastat kehtinud raamistikus kasutatud

põhimõtted. Näiteks oli varasemas raamistiku kasutusel konservatiivsuse põhimõttete, mis uues raamistiku võetaks kasutusele pisut teises vormis, ettevaatlikkusena. Kuid püüdes kokku võtta eelseisvad teadaolevaid muudatusi, siis peab käesoleva töö autor tõdema, et mingeid drastilisi muudatusi finantsaruandluse kontseptuaalsetes alustes oodata pole. Pigem on tegemist aastakümnete vältel üles kerkinud kontseptuaalsete aluste seniste puudujääkide kõrvaldamise ning teatud kontseptuaalsete aluste parendamise projektiga selleks, et paremini selgitada finantsaruandlust.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli uurida finantsaruandluse kontseptuaalseid aluseid, kontseptuaalsete aluste olulisust finantsaruannete koostajate ning kasutajate jaoks. Lisaks soovis autor uurida, millised on finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste kitsaskohad ning kuidas on neid kitsaskohti võimalik parandada.

Finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste mõistmiseks uuris autor töö esimeses osas põhjalikult finantsaruandluse raamistikku ning selle olemust. Töö esimese osa esimestes peatükkides uuris autor finantsaruandluse raamistiku rakendamist ning finantsaruandluse eesmärke. Autor leidis, et finantsaruandluse raamistik on mõeldud nii finantsaruandeid käsitlevate standardite väljatöötajate kui ka finantsaruanne koostajate jaoks. Finantsaruandluse raamistiku järgi on finantsaruanne põhieesmärk anda finantsaruannete kasutajatele infot, mis on kasulik otsuste tegemisel. Oluliseks on edastatava informatsiooni otsustuskasulikkus. Ilma otsustuskasulikkuseta pole finantsaruannetes esitatud info oluline otsuste tegemisel ning seega muutub esitatud info kasutuks selle põhitarbijatele – olemasolevatele ning potentsiaalsetele investoritele, laenuandjatele ning muudele võlausaldajatele. Finantsaruannete kasutajatele antakse üldist informatsiooni. Seejuures lähtutakse kulu-kasulikkuse põhimõttest: aruannete koostamiseks tehtavad kulud ei tohiks ületada nendest saadavat kasu.

Esimese osa kolmandas peatükis uuris autor finantsaruandluse raamistikus sõnastatud esmaseid ning teiseseid karakteristikuid. Selgus, et raamistiku järgi peavad finantsaruanded eelkõige vastama asjakohasuse ning tõepärase esitluse põhimõtetele. Asjakohase finantsinfo põhjal on võimalik langetada otsuseid. Sellisel finantsinfole on prognoosiväärtus, kinnitav väärtus või mõlemad. Töö autor leidis, eraldi toob IASB raamistikus välja ka olulisuse põhimõtte. Oluline on selline info, mille ärajätmine või valesti esitamine mõjutab otsustamist. Et olla täielikult tõepäraselt esitatud peab infole olema kolm tunnust. See peab olema täielik, neutraalne ja veavaba. Asjakohasust ning tõepärasust suurendavad neli kvalitatiivset lisatunnust: 1) võrreldavus, 2) kontrollitavus, 3) asjakohasus, 4) arusaadavus.

Esimese osa viimastes peatükkides kirjeldas autor finantsaruannete põhiliste elementide olemust ning aruannete koostamisel kasutatavaid eeldusi, printsiipe ning piiranguid. Autor leidis, et üldotstarbeliste finantsaruannete põhilisteks elementideks on varaobjekt, kohustis, omakapital, tulu ja kulu. Töö tulemusena selgus, et finantsaruannete koostamisel tuleb teha teatud mööndusi. Selgus, et üldotstarbelised finantsaruanded ei saa ja ei või anda kogu infot, mida olemasolevad ja potentsiaalsed investorid, võlausaldajad ja muud kreditorid vajavad. Seetõttu võivad nad vajada muud asjakohast infot. Et vastata neile eesmärkidele koostatakse finantsaruanded tekkepõhiselt. Esitatud info peab olema võrreldav ning järjepidev.

Käesoleva töö teise osa esimeses peatükis uuris autor, millistes olukordades on aruannete koostajad sunnitud lähtuma finantsaruandluse kontseptuaalsetest alustest. Töö tulemusena selgus, et vastavalt standardile IAS 8 peab standardite puudumisel peab rakendama arvestuspoliitikat, mille tulemuseks on info, mis on oluline otsuste langetamisel ja mis on usaldusväärne. See tähendab, et standardite puudumisel peab lähtuma finantsaruandluse kontseptuaalsetest alustest. Seega on aruannete koostajate ja esitajate jaoks oluline mõista kontseptuaalset raamistikku ning kuidas seda probleemide korral olukorra lahendamiseks rakendada. Töö teise osa teises peatükis näitas autor, kuidas kontseptuaalseid aluseid kasutades on võimalik finantsaruandlusega seotud probleeme lahendada. Selgus, et lähtudes finantsaruandluse kontseptuaalsest raamistikust, on võimalik finantselementide kajastamisega seotud probleeme lahendada nii, et finantsaruanded vastavad nende eesmärkidele.

Mõistmaks finantsaruandluse raamistiku kitsaskohti, oli oluline käesolevas bakalaureusetöös käsitleda ka juba tehtud ning planeeritavaid parendusi. Selleks uuris autor töö teise osa kolmandas peatükis kontseptuaalsete aluste kitsaskohti ning raamistikus planeeritavaid muudatusi. Töö tulemusena selgus, et raamistikus pole vaja teha märkimisväärseid muudatusi. Autor leidis, et raamistiku kitsaskohad on seotud vajadusega senisest täpsemalt ning arusaadavamalt defineerida finantsaruannete elementide definitsioonid ning kuidas neid elemente kajastada ja mõõta. Töö tulemusena leidis autor, et raamistikus kitsaskohtadeks on ka mõõtmisprintsiip, mõõtmismeetodite struktuur ning aruandva üksuse definitsioon. Autor leidis, et raamistikku on võimalik muuta lihtsamaks ning selgemaks. See oma toetaks omakorda uute standardite väljatöötamist ning raamistiku kasutamist

finantsaruandluses. Selgus, et raamistiku kaasajastamise tulemusena oleks võimalik lihtsustada finantsaruandeid reguleerivaid standardeid.

Edasise uurimistemaatikana saaks uurida, kuidas finantsaruandluse raamistikule tuginedes oleks finantsaruandeid reguleerivaid standardeid võimalik muuta lühemaks ning lihtsamini mõistetavamaks. Lisaks võiks uurida, millised on finantsaruandluse kontseptuaalsete aluste erisused rahvusvahelistes standardites ning mis on nende erinevuste mõjud finantsaruannetele.

SUMMARY

CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL REPORTING

Alar Lükk

Financial reporting is the process where a reporting entity's financial position, results and cash flows are combined into a financial report and the report is presented to potential users. Financial reporting is based on a conceptual framework that acts as a common law for financial reporting. The aim of the conceptual framework is to provide a more consistent standard-setting process and to better describe the nature, functions and restrictions of financial accounting. This should make the financial reports more understandable for the users of the financial reports.

The conceptual framework for financial reporting is an important part of the financial accounting system. Understanding the concepts underlying financial reporting can prove to be a useful tool in problematic situations. The framework is used to develop or improve existing standards by the standard-setting bodies (International Accounting Standards Board and Financial Accounting Standards Board). The framework can also be used by to solve exceptional situations so that the information in the financial reports would still be understandable and useful for the users.

The aim of current thesis is to give an overview of the concepts underlying International Financial Reporting Standards (IFRS) and the relevance of these concepts in solving exceptional situations. To understand the framework the author has set the following tasks:

1. Give a short overview of how the conceptual framework for financial reporting can be used and what is the purpose of it.
2. Understand the primary and secondary characteristics of financial reports.
3. Understand and describe the main elements of financial reports and the assumptions, principles and constraints used in financial reports.
4. Show how the conceptual framework for financial reporting can be used in practice.
5. Investigate and explain the bottlenecks of the conceptual framework for financial reporting and the changes planned to improve the framework.

Understanding the framework and using it in the financial reporting process assures that financial reports fulfill their objective – to give information to current and future investors and creditors that is potentially useful in making decisions. Emphasis is on the decision-usefulness of the information. There are two fundamental concepts in the framework: 1) relevance, 2) faithful representation. Relevant information is useful in making decisions by the users of the financial reports. Relevant information has predictive value, confirmatory value or both. For information to be a faithful representation it has to be complete, neutral and free of errors. In addition there are 4 characteristics that support relevance and faithful representation: 1) comparability, 2) verifiability, 3) timeliness, 4) understandability. The definitions of assets, liabilities, equity, revenue and expense are also described in the framework. General purpose financial reports can and may not deliver all the information the current and potential investors and creditors may need. The information provided to the user is only general information. This is why only material information is provided in the financial reports. Financial reports are also compiled following the cost constraint.

IASB is currently in the process of improving the conceptual framework. So far IASB has issued the new objective of financial reporting and qualitative characteristics of useful financial information that are also described in this research paper. IASB has issued exposure drafts for the definitions, recognition and de-recognition criteria of elements in the financial

reports. IASB has also released an exposure draft for revenue recognition and reporting entity principles. The aim is to define the elements, recognition and de-recognition of elements in the financial reports more clearly. Revenue recognition and reporting entity principle are improved to more clearly delivery the meaning of these concepts. Current definitions have raised several questions and possibilities for misinterpretations that could make the financial reports not relevant and faithfully represented. This could lead to the fact that financial reports no longer fulfill their goal to be useful in making decisions. It is necessary that IASB continues to improve the conceptual framework for financial reporting. Only this way the future standards and solving of exceptional situations can provide users with financial reports that are useful in making decisions.

As a potential research subject it is possible to research how the conceptual framework can be used to condense financial accounting standards and make the standards easier to understand. Also, it is possible to investigate the differences between different frameworks for financial reporting standards and the effect of the differences to financial reports.

ALLIKAD

Alver, J., Alver L. (2009). Finantsarvestus: Põhikursus. 2. täiend tr. Tallinn: Deebet

Alver J., Alver L. (2011). Majandusarvestus ja rahandus: Leksikon. I, A-L. Tallinn: Deebet

Alver J., Alver L. (2011). Majandusarvestus ja rahandus: Leksikon. II, M-Y. Tallinn: Deebet

Alver J. (2003). Uues raamatupidamise seaduses sõnastatud põhimõisted pole kooskõlas rahvusvaheliste standarditega. – Raamatupidamisuudised nr 1, lk 36-39.

Alver L. (2012). Finantsaruandluse kontseptuaalne raamistik. – Audit, maksud, raamatupidamine ja majandusanalüüs. Tallinn: TTÜ majandusarvestuse instituut, lk. 20-26.

Audit Risk and Materiality in Conducting an Audit. Statement on Auditing Standards No. 47 (New York: AICPA, 1983), par. 6.

Conceptual Framework for Financial Reporting 2010. IASB
<http://www.ifrs.org/News/Press-Releases/Documents/ConceptualFW2010vb.pdf>
(18.05.2015)

Conceptual Framework web presentation. IASB.
<http://media.ifrs.org/2014/Projects/Conceptual-Framework/Webinar%20Conceptual%20Framework.pdf> (18.05.2015)

Conceptual Framework – Comprehensive IASB project. Deloitte.
<http://www.iasplus.com/en/projects/major/cf-iasb> (18.05.2015)

Conceptual Framework. IASB.
<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Pages/Conceptual-Framework-Summary.aspx> (18.05.2015)

Conceptual framework: Objectives and qualitative characteristics. Ernst & Young.
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_86_GL_IFRS/\\$File/Supplement_86_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_86_GL_IFRS/$File/Supplement_86_GL_IFRS.pdf) (16.05.2015)

Feedback Statement: Agenda Consultation 2011. IASB.
<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/IASB-agenda-consultation/Documents/Feedback-Statement-Agenda-Consultation-Dec-2012.pdf>
(18.05.2015)

Horngrén, C. (1981). Uses and Limitations of a Conceptual Framework. – *Journal of Accountancy*, April 1981, pp 90.

Kieso, D.E., Weygant, J.J., Warfield, T.D. (2012) *Intermediate Accounting: IFRS Edition*, Volume 1. New York: John Wiley&Son

Kieso, D.E., Weygant, J.J., Warfield, T.D. (2012) *Intermediate Accounting: IFRS Edition*, Volume 2. New York: John Wiley&Son

Kiigemägi, I. Kasumi ja koondkasumi erinevus tekitab segaduse.
<http://ap3.ee/Default.aspx?PublicationId=352fd64f-d636-4ecd-bd6e-74c54a986ca3>
(10.05.2013)

Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 1 Aastaruande koostamise üldpõhimõtted.
Raamatupidamise Toimkond. 09.10.2012

Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 3 Finantsinstrumendid. Raamatupidamise Toimkond.
09.10.2012

Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. novembril 2002. a –
RT I, 2002, 102, 600; RT I, 25.05.2012, 8.

Summary of effect of redeliberations on the DP. IASB.
<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Documents/Effect-of-Board-decisions-on%20DP-March-2015.pdf>
(19.05.2015)

Sutton, M.H. *Dangerous Ideas: A Sequel*.
<http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1997/spch175.txt> (14.05.2013)

Wallman, S.M.H. *Regulating in a World of Technological and Global Change*.
<http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1996/spch087.txt> (06.05.2013)

Äriseadustik. Vastu võetud Riigikogus 15. veebruaril 1995. a –
RT I, 1995, 26, 355; RT I, 18.12.2012, 3.